

UNIVERSITETET I BERGEN
Det humanistiske fakultet

PH.D.-UTDANNINGSMELDINGEN 2020

Alle institutt og sentre ved HF har mottatt FIAs bestilling på ph.d.-utdanningsmelding og samtlige har levert en skriftlig ph.d.-utdanningsmelding til fakultetet. Ph.d.-utdanningen var også en egen del av agendaen for dialogmøtene som fakultetet arrangerte med institutt og sentre i uke 14:

På dialogmøtene med enhetene ble følgende agenda satt opp for forskerutdanning:

- Erfaringer med fakultetets ph.d.-program, inkludert rutiner
- Kommentarer til opptak, gjennomstrømming, veiledning, underkjenninger og frafall
- Beskrivelse av hvordan kandidatene er integrert i fagmiljøet
- Koronaeffekter
- Oppfølging av kandidatene; oppstartsamtale, midtveisevaluering, sluttseminar, eller medarbeidersamtale evt. andre oppfølgingssamtaler utover ordinær veiledning
- Annet

Fakultetet arrangerte også dialogmøte med KMD i mars i tråd med samarbeidsavtalen.

I dialogmøtene ble bl.a. erfaringene med det nye ph.d.-programmet og den pågående rutineutviklingen ved fakultetet tatt opp. Det er varierende grad av erfaring med det nye programmet da de fleste av HFs ph.d.-kandidater er tatt opp på det gamle programmet, men inntrykket er at institutt og sentre er tilfreds med programmet og dets rutiner. Det pågår et

kontinuerlig arbeid med utarbeiding av felles rutiner og retningslinjer og tilbakemeldingene fra enhetene er positive til harmonisering av lokale rutiner og retningslinjer for lik og forutsigbar praksis, likebehandling for stipendiatene og enklere saksbehandling. Arbeidet foregår i FFU og følges opp med informasjon ut til enhetene og på nettsidene.

Enhetene arrangerer oppstartsamtale med nye kandidater, og enkelte har også egen samtale om pliktarbeidet. Kandidatene tilbys medarbeidersamtaler med veileder eller forskningskoordinator, i enkelte tilfeller i forbindelse med midtveisevaluering. Fagmiljøene inkluderer sine kandidater godt både faglig i forskerskoler og -grupper og sosialt bl.a. i seminarer og faglunsjer.

Programbeskrivelsen for PHDHF er utformet med tanke på kvalitetssikring og oppfølging av kandidatens utdanningsløp ved tydelige krav til gjennomføring og oppfølging av fremdriftsrapportering, midtveisevaluering og sluttseminar. Uavhengig av når de ble tatt opp får alle ph.d.-kandidatene tilbud om de nye, felles kvalitetssikringsrutinene som er innført i forbindelse med det nye programmet, som for eksempel ekstern leser i forbindelse med midtveisevaluering og tilbud om sluttseminar for alle ph.d.-kandidater. Det er utarbeidet felles retningslinjer for sluttseminar (mesterklasse), for midtveisevaluering, for bedømmelse av ph.d.-avhandlinger og for prøveforelesning. Fakultetet arbeider nå for å implementere det nye ph.d.-programmet i henhold til gjeldende forskrift, og har lagt ned betydelig arbeid i å få på plass rutiner og veiledninger knyttet til kvalitetssikring av forskerutdanningen ved fakultetet.

I 2020 har fakultetet erfart at vurdering og administrasjon av anbefalinger om mindre omarbeiding, jf. UiBs forskrift for ph.d. § 11-5 er særlig arbeidskrevende. Fakultetet var i utgangspunktet negativ til at denne paragrafen skulle tas inn i forskriften, og mener den ikke er hensiktsmessig formulert og trenger en revisjon for å tydeliggjøre hvordan den skal forvaltes. I påvente av dette har fakultetet utarbeidet en veileder hvis intensjon er å klargjøre prosessen ved og rammene rundt bedømmelseskomiteens anbefaling om mindre omarbeiding, både for komite, institutt så vel som kandidat. Veilederen omhandler tidsbruk, aktuelle dokumenter og vurderingsprosessen ved fakultetet. Det skal være tydelig forskjell på en anbefaling om mindre omarbeiding og en innstilling, det skal ikke være tvil om bedømmelseskomiteens fullmakt til bedømming og komiteen skal ikke ha en veiledningsfunksjon når den anbefaler mindre omarbeiding, men påpeke konkret hva som må gjøres før endelig innstilling kan leveres. Fakultetet ser frem til den varslede, felles gjennomgangen av UiBs erfaringer med § 11-5.

Det nye ph.d.- programmet og tilhørende rutineutvikling har bidratt til at bevisstheten om regelverket og kvalitetssikringssystemet knyttet til forskerutdanningen er hevet, og på sikt håper vi at dette også vil bidra til at forskerutdanningen blir bedre.

De fleste ph.d.-kandidatene ved HF er tilknyttet en forskerskole og/eller forskningsprosjekt.

HF vil også fremheve et aktivt ph.d.-kandidatutvalg, STIP-HF. Utvalget har engasjert seg i rutine og praktiseringen av pliktarbeid og i samarbeid med fakultetet påbegynt et viktig arbeid knyttet til dette. STIP-HF arrangerte et digitalt, internt seminar i juni om rutine og forlengelser i tilknytning til covid-19 pandemien og et faglig seminar i november med tittelen *Dissertations and their assessment: a glimpse into the black box* med inviterte veiledere fra fagmiljøene. Seminaret fikk gode tilbakemeldinger både fra kandidater og veiledere.

A: Opptak, gjennomstrømming, disputaser, underkjenninger og frafall - beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å forbedre disse parameterne

HF har en nedgang i 2020 i forhold til 2019 både i opptaket av nye kandidater og gjennomførte disputaser. I 2020 ble det tatt opp 13 kandidater til programmet, mot 23 i 2019 (inkluderer også KMD). Det ble gjennomført 14 disputaser i 2020, hvorav to etter andre gangs innlevering, mot 21 disputaser i 2019. To (2) av de disputerte leverte innen normert tid, to (2) leverte innen et halvt år på overtid, og ti (10) leverte over 2 år på overtid (tilsvarende 6-årsregelen for kandidater med pliktarbeid og fem (5) år for de uten pliktarbeid). Av disse ti er det bare to (2) som brukte mer en tre (3) år utover normert tid. Vi hadde to underkjenninger hvorav én ble godkjent etter andre gangs innlevering og disputas ble gjennomført som én av de 14 ovennevnte. Vi har avsluttet studieretten til tre kandidater etter at finansieringen var utløpt.

Antallet disputaser vil variere fra år til år og når vi tar opp færre kandidater så vil det også resultere i færre disputaser. Det har vært få utlysninger det siste året da alle rekrutteringsstillinger er besatt, og fordi UiB sentralt har redusert antall hjemler til HF. De som ble lyst ut/ansatt var i stor grad eksternt finansierte stillinger. Det er ventet at tallet på utlysninger vil ta seg opp i 2022.

B: Korona-pandemiens påvirkning på ph.d.-utdanningen ved fakultetet

Opplæringsdelen: Alle obligatoriske kurs i opplæringsdelen ble gjennomført tilnærmet som normalt i 2020, selv om formen ble digital for kursene som var planlagt etter den første koronanedstengningen (12. mars). For eksterne kurs og aktiviteter som kandidatene kunne få godkjent i den kandidatspesifikke delen av opplæringsdelen opplevde vi at man etter en periode med avlysninger og utsettelse klarte å gjennomføre de fleste arrangement ved å legge om til digitalt format. Det er likevel ingen tvil om at noen av kandidatene har opplevd utfordringer knyttet til opplæringsdelen på grunn av pandemien.

- a. **Datainnsamling:** Reiserestriksjoner har medført utfordringer for enkelte som ikke har kunnet reise ut for datainnsamling som planlagt. Dette har for enkelte kandidater medført omdefinering av prosjekt og nedlagt arbeid som ikke kunne brukes i omdefinerte prosjekter. Det er også utfordringer med hensyn til feltarbeidsopphold, arkiv- og bibliotekarbeid.
- b. **Veiledning:** Veiledningen synes å ha fungert tilfredsstillende. Ett institutt arrangerte et digitalt veilederforum hvor arbeidet med koronarelaterte tilpasninger og veileders oppfølging av kandidater ble diskutert. Enkelte kandidater kan ha opplevd utfordringer med kvaliteten på veiledningen på grunn av pandemien.
- c. **Internasjonale nettverk:** Selv om mange konferanser og møteplasser etter hvert ble flyttet over til digitale plattformer, har reise- og møterestriksjoner gjort det vanskelig for kandidatene å opprette kontakt med andre forskere og forskningsmiljøer.
- d. **Karriereveiledning:** Fakultetet har et generelt inntrykk av at kandidatene ønsker mer karriereveiledning. Instituttene melder imidlertid om at det gis karriereveiledning både i medarbeidersamtaler og i veiledning. Det er også forslag om å følge opp kandidater med en karriereplan slik at de kan fortsette sin forskning til tross for et vanskelig arbeidsmarked.
- e. **Sosiale og helsemessige aspekter:** En del kandidater har opplevd nedstengningen og reiserestriksjonene problematisk.
- f. **Forlengelser:** HF anser orienteringen om forlengelser som uheldig. Samtlige enheter melder om at måten UiB håndterte dette på har økt usikkerheten og frustrasjonen til kandidatene i en allerede uavklart situasjon.

C: Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet

Generelt betrakter HF ph.d.-kandidatene som helt sentrale i fakultetets forskningsinnsats og -strategi. De bidrar aktivt inn i forskningsmiljøer, driver med selvstendig forskning og leverer gode forskningsbidrag gjennom avhandlinger og publikasjoner i anerkjente kanaler.

a. *Strategiske vurderinger som gjøres ved ansettelse og opptak av kandidater*

Det blir lagt vekt på faglig miljø i de strategiske vurderingene som instituttene gjør ved tilsetning og opptak. Institutt melder om en strategi for at stipendiatstillingene enten blir utlyst på prosjekt eller skal passe inn i en av de aktive, etablerte forskningsgruppene på instituttet. Dette er også i tråd med handlingsplanen for ph.d.-utdanningen.

b. *Hvordan kandidatene utfyller allerede eksisterende forskningsfelt*

Kandidatene er tilknyttet ulike forskergrupper og fagfelt og bidrar godt til disse miljøene med å publisere vitenskapelige arbeider og å holde innlegg på konferanser.

c. *Graden av nyskapende forskning*

Stipendiatene publiserer godt og leverer nyskapende forskning.

D: Fakultetenes systematiske kvalitetsarbeid

a. *Hvordan midtveiseevalueringen gjennomføres*

Midtveiseevalueringen gjennomføres og følges opp ved grunnenhetene i tråd med UiBs forskrift, HFs retningslinjer og programbeskrivelsen. Særlig viktige punkter er enhetenes ansvar for gjennomføring, at både ledelse, fagkompetanse og administrasjon skal være representert, at fagkompetansen skal bestå av minst en ekstra fagperson i tillegg til veileder(e), at kandidat og hovedveileder før møtet skal levere hver sin rapport som beskriver status i avhandlingsarbeidet og at kandidaten i tillegg skal levere tekst og gi en muntlig presentasjon. Det skal legges til rette for å involvere fagmiljøet i midtveiseevalueringen, for eksempel ved å invitere til diskusjon rundt innlevert tekst og presentasjon.

Midtveiseevalueringen skal dokumenteres på gjeldende mal, og følges opp ved grunnenheten dersom det kommer frem avvik, behov for tiltak, eller annet.

Enhetene melder om gode erfaringer med midtveiseevalueringen slik den gjennomføres og følges opp nå.

b. *Oppfølgingen av fremdriftsrapporter*

Fremdriftsrapportene blir behandlet ved grunnenhetene. Enhetenes praksis i oppfølging av fremdriftsrapportene ble presentert muntlig i FFU-møte i desember 2020 som en erfaringsutveksling. Det kom fram at rapportene fra kandidat og veileder blir behandlet grundig og at instituttledelsen ved enhetene vurderer rapportene og gjennomfører samtaler med kandidat og veileder som oppfølging. Fakultetet anser den nåværende oppfølgingen som god med lokale tilpassinger, men vurderer på sikt en felles rutine. HF har kandidater fra KMD på vårt program, og fremdriftsrapporter for disse kandidatene blir sendt til KMD og følges opp der.

c. *Opplæringsdelen:*

- *hvordan man vurderer om fakultetets regler, emne kategorier og emneportefølje for opplæringsdelen utgjør gode rammer for ph.d.- utdanningen som helhet*

I tråd med programbeskrivelsen tilbyr HF obligatoriske emner i overførbare ferdigheter og vitenskapsteori og etikk, totalt 15 studiepoeng.

I løpet av 2020 vedtok FFU å videreføre **to kurs i overførbare ferdigheter**. Dette gjelder ett kurs i universitetspedagogikk, PHDOF901, Basiskompetanse i universitetspedagogikk, på fem studiepoeng, som videreføres for to nye år. Det er også inngått ny samarbeidsavtale med universitetsbiblioteket om videreføring av ph.d.-kurset PHDOF903 Literature review and Publishing for PhD candidates. I tillegg ble det vedtatt å gjenoppta kurset PHDOF902 - Writing, Presenting and Publishing Research in English for Internationale Audiences. Dette kurset ble tilbudt fysisk i 2016 og blir gjenintrodusert digitalt våren 2021.

I prosessen rundt innføringen av nytt ph.d.-program ble undervisningstilbudet i vitenskapsteori og etikk gjennomgått. Fakultetet nedsatte også en arbeidsgruppe med mandat til bl.a. å evaluere innhold og struktur i kurset VIT900 Vitenskapsteori og etikk og foreslå eventuelle endringer samt å gi en samlet vurdering av opplæringsdelen i ph.d.-programmet og anbefale hvilke kurs fakultetet bør tilby. Arbeidsgruppens rapport ble behandlet i FFU i 2020. Programstyret støttet arbeidsgruppens anbefaling om **oppdeling av VITHF900 Vitenskapsteori og etikk i to emner på 5 studiepoeng** hver. Programstyret oppfordret SVT til å utvikle disse to emnene. Programstyret åpnet for at også andre fagmiljø kan utarbeide tilsvarende emner.

SVT opprettet to nye emner i 2020: VITHF905 Vitskapsteori og etikk (5 stp) (obligatorisk) og VITHF910 Rettleia oppgave i vitskapsteori og etikk (5 stp) (valgfritt).

I påvente av at VITHF905 og VITHF910 blir godt implementerte tilbud, videreføres og tilbys VITHF900 som likeverdig alternativ til VITHF905 + VITHF910 eller tilsvarende kurs som godkjennes av programutvalget, for 3 år. **Alle tre emnene blir evaluert internt ved SVT og tas opp til drøfting i programstyret hver høst. Før 2024 skal omfanget av SVTs tilbud i vitenskapsteori og etikk evalueres i sin helhet.**

Om lag halvparten av HF's ph.d.-kandidater kommer fra utlandet, og det er et gjentakende ønske fra stipendiatene om å få flere **tilbud i overførbare ferdigheter på engelsk**. Flere kandidater ønsker å ta emner på UPED, for eksempel UPED600 Introduksjon til **universitetsundervisning og kursdesign, som også undervises på engelsk**. Dette emnet går over 24 timer og gir ikke studiepoeng. Vi har vært i dialog med Det psykologiske fakultet om hvorvidt det er mulig å gi studiepoeng til ph.d.-kandidater enkeltvis, men dette har ikke latt seg gjøre. Vi har også forsøkt å tilby PHDOF901, Basiskompetanse i universitetspedagogikk, på engelsk, men det har hittil ikke vært mulig.

Fakultetet ser at dette er et ønske og et behov som vi må imøtekomme, og jobber aktivt for å få på plass engelskspråklige emnetilbud i overførbare ferdigheter. I tillegg kommer det ønsker om kurs i for eksempel innovasjon, prosjektutvikling, søknadsskriving, økonomi etc.

Samtidig har fakultetet verken kapasitet til å organisere eller den kritiske massen blant kandidater som skal til for å etablere slike kurs annet enn som ad hoc-tilbud. **Det vil derfor være ønskelig at slike kurs ble tilbudt fra sentralt hold.**

➤ *Hvordan man evaluerer faste emner som blir tilbudt*

SVT evaluerer alle sine emner internt. Emnetilbudet i overførbare ferdigheter blir evaluert av de emneansvarlige.

d. Hvordan man bruker resultatene som fremkommer i den årlige analysen av Kandidatundersøkelsen

Datagrunnlaget for HF for 2019 er så spinkelt, kun seks kandidater, at det er uklart i hvilken grad det kan følges opp systematisk på fakultetsnivået.

Ph.d.-utdanningsmelding 2020

Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet

Foto/ill.: Thor Brødreskift

Innhold

Opptak, gjennomstrømming, disputaser, underkjenninger og frafall - beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å forbedre disse parameterne	2
Korona-pandemiens påvirkning på ph.d.-utdanningen ved fakultetet.....	3
Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet	4
Fakultetenes systematiske kvalitetsarbeid	4

Opptak, gjennomstrømming, disputaser, underkjenninger og frafall - beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å forbedre disse parameterne

Opptak

For di fakultetet ikke har opptak til ph.d.-programmet samtidig med tilsetting er det ikke mulig å gi eksakte tall for opptak i 2020. Foreløpige tall for ph.d-kandidater med startdato i 2020 er 79. Som foregående år kan dette tallet øke når opptaket for 2020 er fullført. Fakultetet hadde 110 opptak i 2019, og 89 opptak i 2018 og 90 opptak i 2017.

Antallet opptak vil naturligvis svinge og ha sammenheng med ekstern finansiering. Det jobbes kontinuerlig med å øke ekstern finansiering, noe som også vil kunne øke antallet ph.d.-opptak.

Gjennomstrømming

Gjennomstrømningstiden for kandidater som disputerte i 2020 er relativ god.

Gjennomsnittlig nettotid for alle kandidater ved fakultetet er 3,3 år både høst og vår, mot 3,3 vår og 3,6 høst i 2019. Gjennomsnittlig bruttotid er 4,4 vår og 4,5 høst, mot 4,5 vår og 4,3 høst 2019.

Instituttene jobber kontinuerlig med å få god gjennomstrømming i programmet, blant annet ved å ha oppstartsmøter og ved å integrere kandidatene i forskergrupper ved instituttet. Flere institutt er opptatt av å være tilgjengelig for store og små henvendelser slik at kandidatene skal oppleve at de er en viktig del av instituttets forskningsmiljø, og bli tatt på alvor når de adresserer sine problemstillinger. Kjemisk institutt trekker fram at gjensidig synlighet og tilgjengelighet bidrar til å fange opp faresignaler og gir mulighet til å gå tidlig inn i mulig problematiske situasjoner, søke og løse dem og motivere for fullføring av doktorgraden. De viser til at tillegg til oppfølging av midtveisevalueringer og årsrapporter får også alle kandidatene tilbud om medarbeidersamtale med instituttleder. Det var ingen som benyttet seg av tilbudet. Den lave interessen for dette henger trolig sammen med at veilederne samt FU-leder dekker opp mange av de aktuelle samtaletemaene gjennom jevnlig møter.

Ved Institutt for biovitenskap har de innført en rekke tiltak for å styrke gjennomføring og oppfølging av ph.d. kandidater. Instituttet har rutiner som sikrer en god oppfølging av instituttets ph.d. kandidater og som sikrer at arbeidet er i tråd med regler og forskrifter ved UIB og fakultetet, og at det blir en enhetlig praksis ved instituttet. Forskerutdanningsutvalget og administrasjonen legger ned et stort arbeid for å følge opp kandidater og veiledningen gjennom hele studieløpet. Etter at de innførte planen for oppfølging har det vært en markant økning av kandidater ved instituttet som leverer på normert tid.

Ved Institutt for geovitenskap arrangeres det et eget ph.d.-seminar i mai/juni hvert år, og med ulike tema hver gang. Bevisstgjøring omkring egen kompetanse, forskningsetikk, nettverksbygging, psykososial helse, gjennomføring og avslutning av doktoravhandlingen, samt livet etter doktorgraden er eksempler på tema som har og blir tatt opp. Ph.d.-seminaret avsluttes med geologisk vandring i nærområdet, samt middag.

Disputaser

I 2020 var det 75 disputaser ved fakultetet, måltallet var 80. Fakultetet er fornøyd med at de planlagte disputasene ble gjennomført digitalt. Digitale disputaser har fungert bra, og har ikke vært et hinder for framdriften. For 2021 er måltallet 80.

Underkjenninger

I 2020 var det ingen som fikk avhandlingen underkjent. Én kandidat som fikk avhandlingen underkjent i 2019 fikk revidert avhandling godkjent i 2020

Det var 4 innstillinger med mindre omarbeiding i 2020. Alle har i etterkant fått godkjent sin avhandling, én av disse disputerte i 2021.

Etter innføringen av mindre omarbeiding har det ikke vært noen saker med underkjenning ved fakultetet, men det er enda for tidlig å konkludere om dette har en sammenheng.

Frafall

Andelen ph.d.-kandidater som har gjennomført etter 6 år er 79,10%, opp fra 69,79% i 2019 og 75,95 i 2018. Fakultetet er fornøyd med denne gjennomføringen.

Avbrutte avtaler vår 2020 er 6 mot 8 vår 2019. Det er et noenlunde stabilt tall. Instituttene jobber med å skrive ut kandidater som ikke lenger er aktiv i programmet, men ønsker også å opprettholde kontakt med andre kandidater der de ser at det er mulighet for at ph.d.-graden kan fullføres.

Korona-pandemiens påvirkning på ph.d.-utdanningen ved fakultetet

Alle institutt melder om forsinkelser på grunn av koronapandemien. Koronapandemien har spesielt påvirket kandidater som er avhengig av feltarbeid og laboratoriearbeid for å gjennomføre prosjektet sitt. Både reiserestriksjoner og begrenset laboratoriekapasitet p.g.a. smittevernstiltak og manglende instrumentservice har ført til forsinkelser. Noen stipendiater er også avhengig av å dra til utlandet for å gjøre undersøkelser ved andre universitet. Forlenging er gitt hovedsakelig på grunn av manglende tilgang på laboratoriefasiliteter og tjenester, problemer med å gjennomføre nødvendig feltarbeid samt andre problemer i forbindelse med nedstengning av arbeidsplass. Etablering og bruk av internasjonale nettverk har også blitt redusert.

En del kandidater (og veiledere) opplever at det å ha digitale møter ikke er like nyttig som vanlig veiledning med fysisk tilstedeværelse: praktiske problemer er f.eks. vanskeligheten av å diskutere matematikk med begrenset skrivemuligheter og dårlig nettforbindelse.

Flere stipendiater rapporterer om dårligere arbeidsplass på hjemmekontoret og at dette har ført til fysiske plager. Noen institutt melder også om at kandidatene sier også at psykososial helse er sterkt påvirket av korona-pandemien, og det har vært flere som har etterspurt hjelp med dette.

Det har i løpet av pandemien etter hvert blitt tilbudt digitale løsninger spesielt for kurs og konferanser.

Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet

Forhold som kan omtales;

- *strategiske vurderinger som gjøres ved ansettelse og opptak av kandidater*
- *hvordan kandidatene utfyller allerede eksisterende forskningsfelt*
- *graden av nyskapende forskning*

Mange kandidater er knyttet opp mot fakultetet og UiB sine satsningsområder innen Marin forskning, Klima og energiomstilling og Globale samfunnsutfordringer.

UiB stipendiatstillinger blir også brukt i prosjekter av strategisk betydning for instituttene sine forskningssatsninger, som startpakker til nyansatte eller valgt ut i samarbeid med forskningsgrupper.

Ved flere institutt får hver ny førsteamanuensis en stipendiatstilling som en del av en «startpakke» for å kunne komme raskt i gang med godt forskningsarbeid, spesielt siden det er lett for at mye tid går til undervisning de første årene. På denne måten er ph.d.-kandidatene med på å styrke den utvidede forskningsaktiviteten.

Instituttet kan også bidra med egenandel (stipendiat i ramme) til større og strategiske søknader.

Kandidatene er i stor grad involvert i nyskapende forskning. Kjemisk institutt viser til at de satser sterkt på forskningsdrevet innovasjon, spesielt innenfor molekylær livsvitenskap og innenfor energi og bærekraftig produksjon, hvor kandidater hhv frembringer nye molekyler med mulig medisinsk anvendelse, og utvikler katalysatorer med potensielt stor anvendelse for bærekraftig, grønn energi, blant annet innen skipsfart. Kandidater er også nytenkende i feltet utnyttning av skogsbiomasse og restmasse fra skogbruk med målsetning om foredling til energiprodukter og naturstoff med høy verdi.

Fakultetenes systematiske kvalitetsarbeid

Alle institutt ha et eget forskerutdanningsutvalg som har ansvar for oppfølging av ph.d.-kandidater og reglement ved eget institutt.

Hvordan midtveisevalueringen gjennomføres

Programbeskrivelsen ved fakultetet inneholder en detaljert beskrivelse av hvordan midtveisevaluering skal gjennomføres, og hvordan manglende progresjon skal følges opp:

Til § 6-3. Midtveisevaluering

Midtveisevalueringen skal gjennomføres i form av en presentasjon fra kandidaten. Kandidaten skal i forkant av midtveisevalueringen levere en skriftlig rapport til en komité som er nedsatt av instituttet. Rapporten skal redegjøre for status i arbeidet med avhandlingen og status for opplæringsdelen. I tillegg skal rapporten eksplisitt redegjøre for de metodiske og eventuelle etiske utfordringene i arbeidet. Det skal være minimum 2 personer i komiteen. Ett medlem bør fortrinnsvis være leder av, eller medlem av instituttets FU. Veileder skal ikke være medlem av komitéen. Både veileder og kandidat skal være til stede på midtveisevaluering, men kandidat bør også snakke med komitéen alene i etterkant av presentasjonen. Som hovedregel skal midtveisevalueringen inkludere faglige innspill fra forskere innenfor ph.d.-kandidatens eget fagfelt og tilgrensende fagfelt. Midtveisevalueringen skal resultere i en realistisk tidsplan for ferdigstillelse av forskerutdanningsløpet. Det skal utarbeides en skriftlig rapport eller tilbakemelding fra komitéen. Dersom evalueringen synliggjør at kandidaten ikke tilfredstiller forventet progresjon skal det

utarbeides en mer grundig oppfølgingsplan som inkluderer et oppfølgingsmøte med veileder, kandidat og representant for instituttledelsen som avholdes innen tre (3) måneder. På oppfølgingsmøtet skal midtveisevurderingskomiteen vurdere om oppfølgingsplanen blir fulgt. Dersom komiteen konkluderer med at det er liten sannsynlighet for at prosjektet vil bli gjennomført, kontakter instituttlederen lederen av programstyret for ph.d. programmet. Informasjon som fremkommer kan inngå i en diskusjon om avslutning av studieløpet.

Alle institutt følger denne beskrivelsen og opplever at midtveiseevaluering er et veldig nyttig virkemiddel. Det oppleves veldig positivt og instituttene er opptatt av dette. Noen institutt har også rutiner som innebærer at for eksempel også veilder leverer en rapport i forkant av midtveiseevalueringen.

Oppfølgingen av fremdriftsrapporter

Programstyret har årlig en sak i programstyret med hovedoppsummering av fremdriftsrapportene på instituttene, med hovedfokus på hovedfunn og eventuelle overordnede problemstillingen er som må følges opp. Ved instituttene er det forskerutdanningsutvalget, ofte leder av utvalget og ph.d.-koordinator på instituttet, går gjennom fremdriftsrapportene for å se om noen ønsker samtale og om det er stor ulikhet i tilbakemeldinger fra kandidat og veileder. Instituttleder kobles på dersom det er problemstillinger som bør følges opp.

Flere institutt opplever at veldig få ber om en samtale i fremdriftsrapporten, og setter det i sammenheng med at de prøver å løse problemer etter hvert som de oppstår.

Opplæringsdelen

- *hvordan man vurderer om fakultetets regler, emne kategorier og emneportefølje for opplæringsdelen utgjør gode rammer for ph.d.-utdanningen som helhet*

Etter å ha fått nødvendige avklaringer fra FIA har fakultetet startet en gjennomgang av reglene for opplæringsdelen. Tidligere har det vært tillat med masteremner, men vi ønsker nå å begrense dette til maks 10 studiepoeng masteremner. Dersom det er ønskelig med ytterligere masteremner må dette være «heisemner» der en krever ytterligere obligatoriske aktiviteter eller vurdering på det ordinære emnet. Fakultetet mener det ikke er hensiktsmessig å opprette egne ph.d.-emner, da fagområdene også innad på institutt har behov for ulike emner. Saken vil diskutert i programstyret for ph.d.-programmet i mai.

- *hvordan man evaluerer faste emner som blir tilbudt*

Alle ordinære emner blir evaluert etter kvalitetssikringssystemet ved UiB. MNF990 er det eneste faste ph.d.-emnet som blir tilbudt ved fakultetet. Fakultetet har ikke hatt rutiner med emneevaluering av dette emnet, og har enda ikke fått fullført dette. Fakultetet ser at arbeidsfordeling, blant annet ansvar for emneevaluering, mellom SVT og fakultetet bør være mer klar.

Hvordan man bruker resultatene som fremkommer i den årlige analysen av Kandidatundersøkelsen

Fakultetet har satt opp gjennomgang av Kandidatundersøkelsen som en årlig sak i programstyret, men har enda ikke kommet i gang med dette arbeidet. Programstyret vil bruke resultatene i kandidatundersøkelsen for å se hvor det kan være nødvendig å sette inn tiltak, men hadde ønsket at resultatene fra denne også kunne presenteres på instituttnivå, og at den viste utvikling over tid.

Ph.d.-utdanningsmelding 2020 – Det medisinske fakultet

Det medisinske fakultet har i 2020 hatt svært høy aktivitet til tross for at koronapandemien har påvirket all drift, både vitenskapelig og administrativt. Fakultetet har likevel hatt rekordmange disputaser og mye tid og ressurser har gått med til arbeid med videreutvikling av driften og rutinene tilpasset den nye digitale hverdagen og utfordringene knyttet til dette.

1. Opptak, gjennomstrømming, disputaser, underkjenninger og frafall – beskrivelse av situasjonen og eventuelle tiltak for å forbedre disse parameterne.

I 2020 tok fakultetet opp 86 nye kandidater, med følgende fordeling: 11 ved institutt for biomedisin, to ved institutt for klinisk odontologi, 22 ved Klinisk institutt 1, 24 ved klinisk institutt 2, og 27 ved institutt for global helse og samfunnsmedisin.

Dette er en nedgang fra 2019 da vi tok opp 90 nye kandidater, og i 2018 da vi tok opp 115 kandidater.

Vi ser at det er variasjoner mellom instituttene når det gjelder gjennomstrømming og oppfølging av kandidater i programmet. Dette henger til dels sammen med instituttens størrelse og antall kandidater ved hvert institutt.

Totalt ble det avlagt 113 doktorgrader ved fakultetet med følgende fordeling: 7 ved institutt for biomedisin, 5 ved institutt for klinisk odontologi, 30 ved Klinisk institutt 1, 42 ved Klinisk institutt 2, 29 ved institutt for global helse og samfunnsmedisin. Dette er det høyeste antall doktorgrader siden 2013, da det også var 113 grader som ble avlagt.

Dette er en betydelig økning fra 2019 da 93 kandidater disputerte. Til tross for korona-pandemien var alle planlagte disputaser gjennomført i 2020, og ingen disputaser ble avlyst. Noen svært få ble utsatt noen uker eller måneder, men dette skyldtes at kandidaten selv eller opponentene ble innkalt til klinisk pandemiberedskap og var dermed ikke knyttet til forhold fakultetet hadde kontroll over. Instituttene gjorde kjempeinnsats for å raskt legge om til digitale disputaser, og de to første digitale disputasene ble holdt allerede 20. mars 2020, åtte dager etter nedstenging av landet.

Andel kandidater som disputerte innen 6 år ved Det medisinske fakultetet, registrert med startår 2014 (n=104) hadde 80,5% disputert innen utgangen av 2020. Tilsvarende tall for 2013 (n=88) var 73,8%. For opptaksårene 2011 og 2012 var andelen ca. 70%. Fakultetet er fornøyd med dette, men frykter at tallene i kommende år vil vise langtidsvirkningene av pandemien.

Totalt fikk 6 avhandlinger anbefalt om mindre omarbeiding. Av disse var det en som var en andregangs innlevering. Det var en førstegangs underkjenning. I 2019 var det

4 underkjenninger ved fakultetet, og **det er fakultetets bestemte oppfatning at ordningen med mindre omarbeiding hever kvaliteten på ph.d.-avhandlingene og fører til færre underkjenninger.**

2. Korona-pandemiens påvirkning på ph.d.-utdanningen ved fakultetet.

Instituttene melder at de fleste ph.d.-kandidatene har vært berørt av korona-pandemien på en eller annen måte. **Det har vært begrenset eller manglende tilgang til utstyr, laboratorier, lokaler og ikke minst negative konsekvenser for datainnsamling.** Enkelte kandidater som var helt i sluttfasen har imidlertid fått ro til å skrive, og dette kan ha bidratt til det høye antallet disputaser i 2020. Det er grunn til å tro at kandidater som var tidlig eller midt i løpet er sterkere påvirket enn de som nærmet seg innlevering, og at konsekvensene er mer omfattende enn den tiden de konkret mistet ved den første runden med nedstenging og hjemmekontor.

De fleste kurs i opplæringsdelen arrangert ved fakultetet har gått som planlagt, men digitalt. Noen kurs ble imidlertid flyttet på og enkelte kandidater hadde derfor ikke anledning til å følge planlagte kurs. Når det gjelder deltakelse på konferanser og seminarer for å få formidlingspoeng, ble mange rammet av avlyste konferanser våren 2020. Spesielt kandidater i siste fase i doktorgradsperioden har hatt utfordringer med å få ferdigstilt **formidlingsdelen** i opplæringsdelen, og fakultetet har vedtatt å gi poeng for formidling på konferanser som skulle vært avholdt i 2020 for kandidater som hadde kort tid igjen før innlevering, forutsatt at kandidaten kunne vise til at bidraget var akseptert og at poster eller innlegg var produsert. **Flere har også holdt innleggene lokalt eller digitalt.**

Fakultetet har fått en rekke søknader om forlengelse pga. korona-pandemien. De fleste melder at hjemmekontor har vært en utfordring, og at det har vært vanskelig både fysisk og psykisk å jobbe i denne perioden. Flere kandidater ved Klinisk institutt 1 har meldt at de måtte **tre inn i klinikken** ved økt behov i sine stillinger på bekostning av ph.d.-arbeidet. Kandidater med laboratoriearbeid eller dyreforsøk har blitt til dels svært hardt rammet og noen har måttet gjøre forsøk som nesten var ferdigstilt helt på nytt fordi den første nedstengingen skjedde så brått og uten å ta hensyn til at enkelte **laboratorieforsøk** som var helt i sluttfasen hadde tatt mange måneder å gjennomføre. Ved senere runder med strenge tiltak har man i større grad klart å skjerme disse gruppene.

Vel så bekymringsfullt som de faglige forsinkelsene, er de sosiale og helsemessige konsekvensene pandemien påfører ph.d.-kandidatene. Det er grunn til å tro at personer i **midlertidige stillinger med tidspress** om å bli ferdig med en grad er sterkere rammet enn andre. Situasjonen er kanskje enda verre for kandidater som har kommet til Bergen kort tid før den første nedstengingen, eller som **lever alene**. Instituttene melder i tillegg at det har vært vanskeligere å følge opp kandidatene og at de er bekymret for om de i tilstrekkelig grad klarer å fange opp problemer av psykososial art.

Det medisinske fakultet vil påpeke at psykisk helse hos ph.d.-kandidater har vært tema før korona-pandemien også. Det medisinske fakultet vil derfor oppfordre UiB sentralt til å jobbe videre med tiltak for denne gruppen, både forebyggende og behandlende tiltak. Vi understreker at det er svært viktig at slike tiltak er åpne både for stipendiater ansatt ved UiB og eksternt tilsatte ph.d.-kandidater.

3. Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet.

Store deler av forskningen ved fakultetet gjøres ved hjelp av ph.d.-kandidater, både eksternt og internt finansierte. Instituttene er i varierende grad fornøyde med hvilke muligheter de selv har til å prioritere forskningsområder, ettersom stipendiatstillinger fra UiB tildeles på fakultetsnivå. Et institutt peker på at dette begrenser muligheten til å styrke fagområder man ønsker å satse særskilt på, mens andre peker på at alle kandidater er knyttet til forskergrupper ved instituttet og ved dette har tilknytning til instituttets satsingsområder. Fakultetet tildeler også stipendiatstillinger som egenandel ved store tildelinger (f.eks. ERC og SFF), noe som styrker rekrutteringen innen felt der vi allerede har komparative fortrinn. Det er imidlertid også et mål å sikre breddeforskningen og det er derfor et mål at minst 50 % av de utlyste stipendiatstillingene skal være åpne for alle fakultetets fagområder å søke på.

4. Fakultetets systematiske kvalitetsarbeid (med referanse til kvalitetssikringssystem for ph.d.-utdanningen, vedtatt i 2017).

Midtveisevaluering

Alle ph.d.-kandidater ved Det medisinske fakultet skal gjennomføre midtveisevaluering omtrent halvveis i sin avtaleperiode. Målet er å hjelpe kandidaten og veileder å vurdere om kandidaten er godt på vei til å oppnå ph.d.-utdanningens forventede læringsutbytte og om prosjektet er i rute i henhold til oppsatt plan.

I 2019 og 2020 har det blitt jobbet systematisk for å bedre rutinene for dokumentasjon og oppfølging av midtveisevaluering, for å sikre at kandidaten får den oppfølgingen som trengs med tanke på å bli ferdig. Dette er ressurskrevende og er et arbeid som fakultet og institutter må prioritere videre for å oppnå full effekt.

Oppfølging av fremdriftsrapporter

Fremdriftsrapporteringen ble i stor grad gjennomført etter planen. Høsten 2020 har fakultetet lagt til spørsmål knyttet til korona-pandemien når vi har bedt instituttene om deres samlereporter, og vi ønsker at dette blir del av spørreundersøkelsen fra UiB sentralt i 2021. Instituttene kaller inn kandidater og veiledere som i rapporten ber om oppfølging, eller der det er store forskjeller mellom kandidat og veileders besvarelse, eller andre forhold som gjør at instituttet finner det hensiktsmessig å følge opp.

Instituttledelsen blir involvert i tilfeller som krever ytterligere oppfølging. Tiltak kan inkludere justering av prosjekt, styrking/endring av veiledergruppe, psykososiale tiltak eller annet.

Det medisinske fakultet gjennomfører årlige dialogmøter med alle instituttene.

Konsekvensen av koronasituasjonen for ph.d.-kandidater var et tema på alle møtene i 2020, i tillegg til andre overordnede spørsmål knyttet til ph.d.-utdanningsmeldingen, framdriftsrapportene, utviklingsprosjekter og konkret oppfølging av enkeltkandidater.

Fakultetet anser at årlig dialogmøte gir viktige tilbakemeldinger og er en anledning for institutter og fakultetet til å drøfte aktuelle problemstillinger og prinsipielle temaer slik de oppleves på de enkelte enhetene. Fakultetets institutter har svært ulikt omfang på forskerutdanningen og opplever derfor delvis ulike utfordringer, som det er viktig å ha god og kontinuerlig dialog om.

Opplæringsdelen

Den obligatoriske delen av opplæringen består av **grunnkurset, midtveiseevaluering, og formidling**. For kandidater med forskningsprosjekt hvor det inngår bruk av forsøksdyr, er opplæring i bruk av forsøksdyr i medisinsk forskning også obligatorisk. I tillegg er det en valgfri del av opplæringen. Kandidatene tar emner som tilbys av blant annet forskerskolene, men også eksterne emner fra andre universiteter. Ved grunnkurset, og en rekke andre kurs arrangert ved UiB sendes spørreskjema til deltakerne etter gjennomført kurs, og disse blir brukt til evaluering og for å planlegge neste års kurs.

Det medisinske fakultet begynte i 2019 en større gjennomgang av alle ph.d.-emner med mål om å kvalitetssikre emnene og etablere en større grad av standardisering når det gjelder informasjon som gis og arbeidsmengde per studiepoeng. I

gjennomgangen av 50 emner på 900-nivå, ble det klart at det var flere emner der emnebeskrivelsen ikke gav tilstrekkelig informasjon for at en total vurdering kunne gjøres, med tanke på sammenheng mellom innhold i emnet og ECTS-uttelling. Instituttene ble derfor bedt om ytterligere informasjon og flere emner har nå fått ny og bedre emnebeskrivelse. Enkelte emner, deriblant fakultetets eget grunnkurs har også fått redusert uttelling etter gjennomgangen. Det gjøres fortsatt arbeid knyttet til enkelte av emnene. Det etableres stadig nye kurs og utdaterte kurs avvikles slik at vi har en moderne og oppdatert kursportefølje tilpasset kandidatenes behov.

Resultatene som fremkommer i den årlige analysen av kandidatundersøkelsen:

Resultatene av **ph.d.-kandidatundersøkelsen** deles med fakultetet gjennom ph.d.-koordinatorforum og i Forskningsutvalget. **Den blir imidlertid ikke oversendt fakultetene i Ephorte og det har vært uklart for fakultetet hvordan man skal tolke og evt. følge opp de relativt overordnede tallene vi får tilgang til, og fakultetet har i liten grad brukt disse dataene systematisk.** Generelt sett har resultatene fra undersøkelsen vært positive og i all hovedsak bekreftet inntrykket fra andre kilder (dialogmøter, fremdriftsrapporter, midtveiseevalueringer og oppfølging av enkeltkandidater). Når det gjelder deltakelse i «research school» er det imidlertid

påfallende at så mange som 60 % i kandidatundersøkelsen rapporterer at de har vært med i en forskerskole, når det er langt færre som rapporterer det i de årlige fremdriftsrapporteringene. Det kan tenkes at dette delvis skyldes at begrepet «research school» i andre land både kan bety forskerskole og være et mer generelt begrep for et ph.d.-program, men det viser at resultatene fra slike undersøkelser må brukes med forsiktighet og med bakgrunn i annen kunnskap.

Avslutningsvis vil vi peke på at det kanskje viktigste kvalitetsarbeidet som gjøres i forskerutdanningen er det arbeidet som gjøres av veilederne. **Det medisinske fakultet fortsetter derfor sitt arbeid med å styrke veilederopplæringen. I 2020 har vi lansert et nytt e-kurs om GDPR og helseforskningsloven som er obligatorisk for alle interne hovedveiledere ved fakultetet og som også alle ph.d.-kandidater må ta ved opptak.**

PH.D.-UTDANNINGSMELDING 2020

DET SAMFUNNSVITENSKAPELIGE FAKULTET

Ph.d.-utdanningsmeldingen for Det samfunnsvitenskapelige fakultet gir en overordnet vurdering av forskerutdanningen som tilbys ved fakultetet.

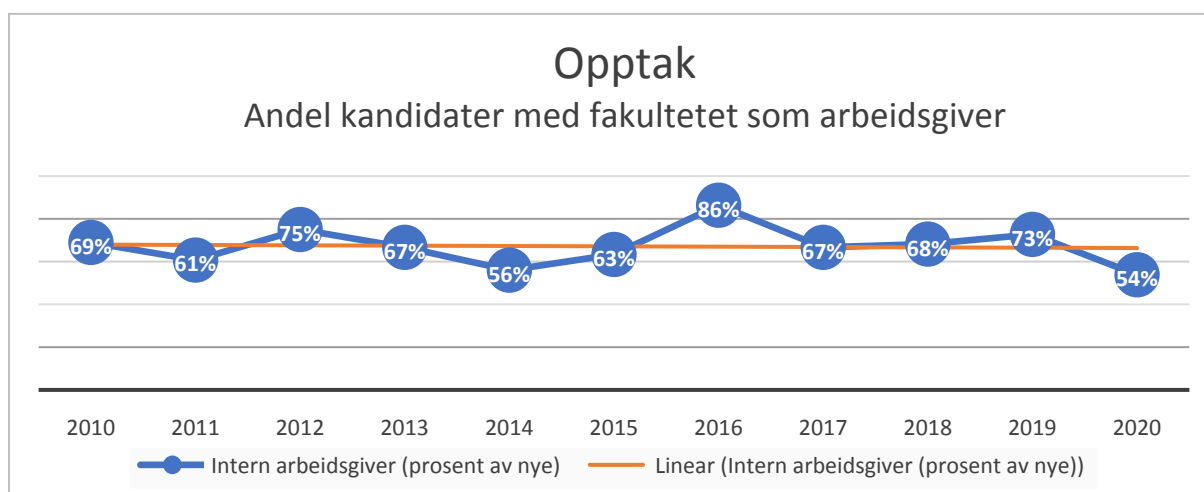
Opptak, gjennomstrømming, disputaser, underkjenninger og frafall

I 2020 er fakultetet tilbake på en normal opptaksmengde på 26 nye ph.d.-kandidater etter at kun 11 nye kandidater startet i 2019.

En av årsakene til det gode opptakstallet i 2020 skyldtes mange eksterne søkere. Andelen kandidater med ekstern arbeidsgiver nådde i 2020 en topp på 46 %. Mange av de eksterne kandidatene ble tatt opp knyttet til samarbeidsavtalen Institutt for informasjons- og medievitenskap har inngått med Høyskolen Kristiania.

I løpet av den siste 10-års perioden har fakultetet i snitt tatt opp 33 % eksterne kandidater og 67 % kandidater der fakultetet er arbeidsgiver. Figuren under viser andelen interne kandidater i 10-års perioden. Trendlinjen viser at andelen holder seg stabil selv om andelen varierer noe fra år til år.

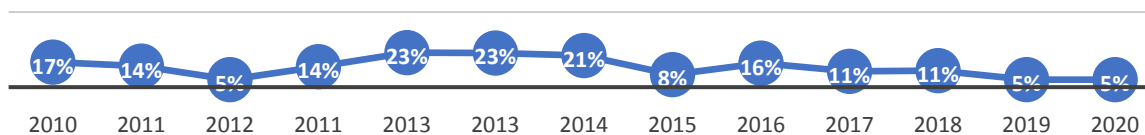

Fakultetet har også i 2020 fått tildelt færre stillinger innen grunnbevilgning, blant annet på grunn av UiB sin satsing på ph.d.-stillinger innen de strategiske satsingsområdene. Det er et viktig fokus for fakultetet fremover å sikre et visst antall stipendiatstillinger over grunnbevilgning.

Fakultetet hadde 18 disputaser i 2020. Til sammenligning ble 22 disputaser gjennomført i 2019 og 21 disputaser i 2018 og 2017. Så langt i 2021 har 7 kandidater disputert og 10 har planlagt disputasdato våren eller høsten 2021. På samme tid i fjor (mai 2020) var det 7 færre innleveringer. Det ser dermed meget bra ut for 2021.

Fakultetet er fortsatt på en lav prosentandel underkjente avhandlinger. Også i 2020 fikk kun 1 ph.d.-kandidat (5 % av de bedømte) underkjent sin avhandling etter første innlevering. De siste fire årene har det vært kun 1-2 underkjenninger årlig. Snittet de siste 9 årene er 12 %.

Underkjenninger 1. gang (prosent)

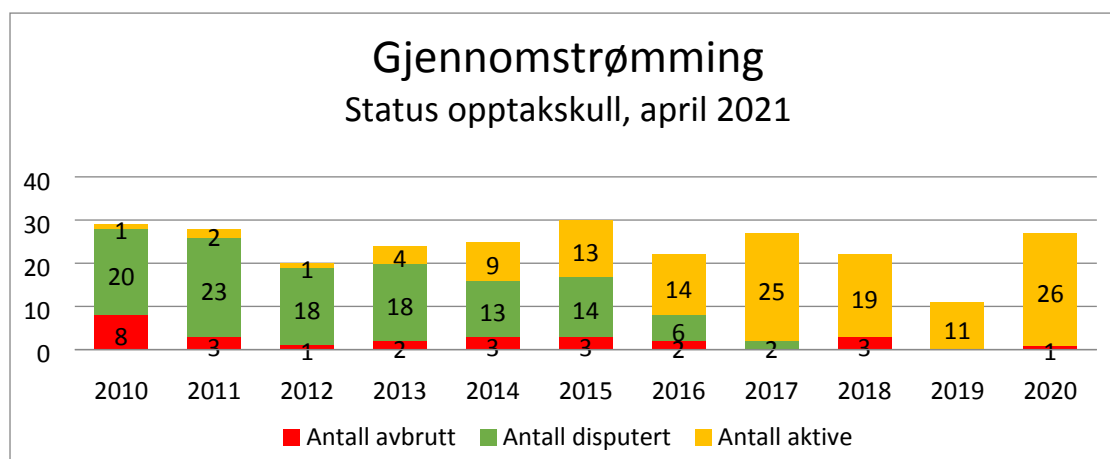

Med få enkeltunntak leverer alle inn avhandlingen på nytt og får godkjent 2. innlevering. Fakultetet er godt fornøyd med at andelen underkjenninger ser ut til å ha stabilisert seg på et lavt nivå. Det ser ut til at tiltak som oppstartssamtale, årlig oppfølgingsamtale for alle kandidater, midtveisevaluering, to veiledere og tilbud om sluttevaluering har hatt en positiv effekt.

Fakultetet har likevel utfordringer med frafall og høy nettetid for gjennomføring.

Gjennomstrømmingstallet for 2020 er på 4,3 år netto (den totale tiden kandidaten har benyttet i forskerutdanningen fra opptak til innlevering, fratrukket pliktarbeid, permisjoner etc.). I 2020 ble 6 av kandidatene skrevet ut av programmet. 3 av disse var markant på overtid og 3 sluttet mens de var under aktiv finansiering.

Figuren under viser status for opptakskullene fra 2010 til 2020 fordelt på aktive kandidater (gul), disputerte kandidater (grønn) og kandidater som har sluttet (rød).

I 2021 ønsker vi å arbeide aktivt med å bedre gjennomføring på normert tid og undersøke årsakene til at ph.d.-kandidater blir forsinket eller slutter underveis i løpet.

Korona-pandemiens påvirkning på ph.d.-utdanningen ved fakultetet

Ut fra tilbakemelding fra instituttene og gjennomgangen av fremdriftsrapportene, har fakultetet utarbeidet en oversikt over konsekvensene av korona-pandemien for våre ph.d.-kandidater.

En gjennomgående opplevelse er at pandemien har rammet alle på den ene eller andre måten. Koronaperioden blir lang og tar et stort «jafs» av en 3årig ph.d.-periode. Situasjonen medfører mindre effektivt arbeid og særlig ekstra utfordring knyttet til feltarbeid og datainnsamling og utenlandsopphold. Flere har endret sine prosjekter for å gjøre de gjennomførbare.

Kandidatene opplever tilgang til kontoret som viktig. Mange opplever avlyste ph.d.-kurs, mindre aktivitet i faglige nettverk og seminarer og utfordring med hjemmekontor (små barn, uegnede bforhold). Andre er isolert fra familie som oppholder seg i utlandet. For enkelte har også situasjon gitt negative effekter på psykisk helse og hvordan en håndterer situasjonen (begrenset tilgang til

positive aktiviteter som trening og kultur har også virket negativt inn). Enkelte melder tilbake at fakultetet bør endre kriteriene for hva en ph.d.-løp skal inneholde, eller gi langt lengre forlengelse enn en mnd.

Eksterne kandidater kan være ekstra utsatt. De er prisgitt ordninger som gis av egen arbeidsgiver, og noen få er heller ikke i et arbeidsgiverforhold. Flere av disse har ikke fått forlengelse.

Nye stipendiater er også ekstra utsatt på grunn av **dårligere integrering** i forskningsmiljøet, vanskeligere å **navigere i en kompleks organisasjon** og få tak i nødvendig informasjon hjemmefra, behov for **tettere oppfølging fra adm. og fagpersoner** enn de opplever at de får.

Det er meldt tilbake et **klart behov for en mentor**, en mer erfaren ph.d.-kandidat som kan bøte på **mangelen på viktig, uformell læring, nettverk og sosiale møteplasser**.

I mars 2021 orienterte fakultetet alle stipendiater ansatt ved fakultetet om den videre ordningen med forlengelser der det er mulig å søke om forlengelser på grunnlag av konkrete hindringer i progresjon. Ordningen legger opp til at stipendiatene kan søke på individuelt grunnlag når det gjenstår omkring 3 måneder av ansettelsesperioden. Flere institutter mener denne ordningen gir for dårlig forutsigbarhet for stipendiatene, og ønsker avklaring på eventuelle forlengelser fortløpende. Fakultetet imøtekommer tilbakemeldingene og endrer praksis til **fortløpende behandling av søknader om forlengelse**.

Koronapandemien har tydeliggjort behovet for et kandidatutvalg ved fakultetet. Arbeidet med å opprette et slikt utvalg er nå i prosess, initiert fra en av ph.d.-representantene i Programstyret. Et slikt utvalg vil være fagpolitisk og faglig-sosialt, og jobbe for å fremme interessene og synspunktene til ph.d.-kandidater. **Fakultetet vil støtte etableringen og bidra med midler til aktiviteter i kandidatutvalget**.

Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet.

Ph.d.-kandidatene er svært viktige for forskningsaktiviteten ved fakultetet. **Ved utlysning av stipendiatstillinger er fakultetet opptatt av å både styrke eksisterende forskningsfelt og styre ressurser mot nye forskningsområder og strategiske satsinger**. Ved å lyse ut stillinger nasjonalt og internasjonalt er målsetningen å rekruttere de beste talentene med de beste prosjektene. Fakultetet er også opptatt av å ha en viss mengde åpne utlysninger som muliggjør faglig nyskaping og fornyelse gjennom fritt genererte forskningsideer.

Underveis i ph.d.-løpet utfyller ph.d.-kandidaten fakultetets forskning gjennom sin aktivitet i fagmiljøet, forskningsgruppene og forskerfellesskapet. **Mange ph.d.-kandidater er tilknyttet forskningsprosjekter og leverer spissede bidrag inn i prosjektene**.

Ifølge fremdriftsrapportene fra 2020 jobber hele 77 % av fakultetets aktive kandidater med artikkelbaserte avhandlinger. Ved tre av instituttene er andelen hele 90-100 %. Dette innebærer at **ph.d.-kandidatenes artikler vil være en stadig viktigere del av fakultetets totale publikasjonsmengde**. Publiseringprosessen kan ta lang tid, noe som medfører at mange manuskripter ikke blir publisert innen disputas. Flere manuskript ender likevel som publiserte artikler etter at kandidatene har avlagt ph.d.-graden.

Ved fakultetet er vi nå i full gang med å ansette flere nye stipendiater tilknyttet vår SFI, MediaFutures. **De som blir ansatt vil arbeide tett med næringslivet og innovasjon og er ventet å bidra med verdifulle kontakter og øke forskningskapasiteten i våre miljøer**.

Fakultetenes systematiske kvalitetsarbeid

1. Hvordan midtveisevalueringen gjennomføres

Fakultetet har et etablert system for gjennomføringen av midtveisevalueringen, som normalt sett avholdes midt i ph.d.-løpet, og senest ett år før utløpet av avtaleperioden.

Instituttledelsen har hovedansvaret for gjennomføringen. Fakultetet oppfordrer i tillegg den ansvarlige for årlige oppfølgingsamtaler til å være involvert i midtveisevalueringen for å sikre kontinuitet og god oppfølging av både faglige, og karrieremessige aspekter. Det skal være minimum 3 personer i komiteen, som f. eks kan bestå av ph.d.-ansvarlig, hovedveileder og medveileder eller ekstern fagperson.

I forkant av midtveisevalueringen leverer kandidaten en skriftlig rapport til komiteen. Rapporten skal redegjøre for status i arbeidet med avhandlingen og status for opplæringsdelen. I tillegg skal rapporten redegjøre for de metodiske og eventuelle etiske utfordringene i arbeidet.

Det enkelte fagmiljø kan be om andre skriftlige innleveringer i forkant av evalueringen.

Midtveisevalueringen gjennomføres i form av en presentasjon fra kandidaten.

Etter evalueringen skal komiteen lage et notat som legger en plan for hvordan kandidaten skal kunne levere en faglig god avhandling på normert tid.

Dersom midtveisevalueringen synliggjør lav progresjon skal det utarbeides en mer grundig oppfølgingsplan som inkluderer et oppfølgingsmøte som avholdes innen seks måneder. På oppfølgingsmøtet skal midtveisevalueringskomiteen vurdere om oppfølgingsplanen blir fulgt. Dersom komiteen konkluderer med at det er liten sannsynlighet for at prosjektet vil bli gjennomført, kontakter instituttlederen lederen av programstyret for ph.d. programmet.

Overordnet har fakultetet god erfaring med midtveisevalueringen. Kandidatene får grundig og god faglig tilbakemelding som verdsettes. Ved flere institutter får også kandidatene tilbud om et sluttseminar. Hensikten med dette tilbudet er å hjelpe kandidaten med å binde avhandlingen sammen, spisse fokuset og forberede kandidaten på innlevering og disputas.

2. Oppfølgingen av fremdriftsrapporter

De årlige framdriftsrapportene gjennomgås på både institutt- og fakultetsnivå.

Det er instituttene, ved instituttleder og eller forskerutdanningsansvarlige, som har hovedansvaret for gjennomgang og oppfølging. Instituttene bruker fremdriftsrapportene til å få oversikt over status for egne kandidater og følger opp enkeltkandidater og veiledere der det er behov for dette.

På fakultetsnivå følges kandidater opp med hensyn til behov for utvidet studierett eller eventuelt utskrivning. Denne oppfølgingen gjøres i samråd med instituttene. I tillegg vil kandidater som ønsker samtale med koordinator bli invitert til et møte. Fakultetet utarbeider også statistikk med grunnlag i rapportene. Forhold som belyses er knyttet til formidling på konferanser og seminarer, publisering, finansieringsstatus, valg av avhandlingsformat og antall veiledere. Dataene presenteres for dekanatet, programstyret, instituttledere og i noen tilfeller fakultetsstyret.

Fakultetet anerkjenner at opprettingen av et kandidatutvalg kan være gunstig for å sikre at ph.d.-kandidatens erfaringer blir fulgt opp.

3. Opplæringsdelen:

Opplæringsdelen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet har en fleksibel struktur med mye valgfrihet for hver enkelt kandidat. Kun ett emne er obligatorisk for alle (vitenskapsteori og etikk, 10 studiepoeng). Øvrige emner kan velges så lenge de kan inngå og oppfylle kravene til følgende

struktur, og samlet sett utgjøre minst 30 studiepoeng (Institutt for økonomi har krav om 60 studiepoeng):

- Faglig teori (minst 5 studiepoeng)
- Metode (minst 5 studiepoeng)
- Faglig formidling (3-5 studiepoeng)

Opplæringsdelen skal tematiseres allerede på oppstartsmøtet kandidaten har på sitt institutt. Videre drøftes emneporteføljen for den enkelte mellom veileder og kandidat med sikte på en best mulig opplæring, og valg av kurs avklares på forhånd med faglig ansvarlig for forskerutdanningen ved instituttet kandidaten er tilknyttet.

Kandidaten kan ta ph.d.-kurs ved UiB eller ved andre institusjoner som tilbyr kurs som instituttet kan godkjenne, i Norge eller i utlandet. I fag der det ikke finnes egnet kurstilbud nasjonalt eller internasjonalt, kan individuelt kurstilbud godkjennes som del av opplæringen. Kurstilbudet må godkjennes på forhånd på institutt og fakultet.

Det anbefales at opplæringsdelen gjennomføres i første del av forskerutdanningen.

Hensikten med opplæringsdelen er at videregående emner i faglig kontekst, metode og teori skal gi faglig støtte og veiledning for avhandlingsarbeidet, grunnlag for et selvstendig og reflektert forhold til faget samt faglig dybde og bredde. I tillegg skal kandidaten også få trening i formidling av forskningsresultater overfor fagfeller, studenter og allmennheten.

I og med at avhandlingene tar for seg et vidt spekter av fagområder vurderer fakultetet det som både nødvendig og hensiktsmessig å ha en fleksibel opplæringsdel. Kandidatene har da mulighet til å velge kurs de trenger i arbeidet med avhandlingen, eller kurs de ønsker for å utvide sin kompetanse i ønsket retning. I formidlingsdelen er det et felles krav å presentere eget arbeid på minst en konferanse. Dette sikrer verdifull trening i formidling for alle kandidater. Fakultetet ser dermed ikke et behov for flere obligatoriske komponenter i opplæringsdelen. Behovet er større når det kommer til et bedre lokalt kurstilbud. I 2020 startet fakultetet arbeidet med utvikling av nye kurs i opplæringsdelen knyttet til metode og etikk. Et kurstilbud med fokus på digitale- kvalitative metoder vil bli tilbudt første gang høsten 2021. Et kurstilbud knyttet til praktisk rettet etikk er også under utvikling. I tillegg har fakultetet ambisjon om et tilsvarende kurstilbud innen kvantitativ metode.

VITSV900, fakultetets faste emne i vitenskapsteori og etikk, evalueres årlig av kursdeltakerne.

Fakultetet får tilgang til evalueringene og følger opp med kursansvarlig ved behov for endringer. Våren 2020 planla fakultetsledelsen en ekstern evaluering av emnet, men valgt å utsette dette til undervisningen ikke lengre blir gitt digitalt.

4. Hvordan man bruker resultatene som fremkommer i den årlige analysen av Kandidatundersøkelsen

Fakultetet setter stor pris på at kandidatundersøkelsen er innført som en regelmessig, årlig undersøkelse. Det er verdifullt å kunne sammenlikne egne resultater med de andre UiB-fakultetene. I tillegg er det gunstig å kunne følge fakultetets utvikling på de samme variablene over tid.

Kandidatundersøkelsen presenteres og drøftes i ulike fora (fakultetsledelsen, programstyret, instituttlederne og tidvis i fakultetsstyret). Enkelte spørsmål er krevende å tolke i og med at respondentene kan ha lest spørsmålene på ulikt vis. Et eksempel er spørsmålet om tilfredshet med kursene i opplæringsdelen. Her kan respondentene har svart på tilfredshet med sin unike kombinasjon av kurs i opplæringsdelen, eller tilfredshet med det som finnes av felles kurs i opplæringsdelen.

I undersøkelsen for 2019 fikk fakultetet dårlige resultater på tilfredsheten med kursporteføljen av relevante kurs ved UiB. Dette var med på å intensivere arbeidet med utviklingen av et bredere lokalt kurstilbud ved fakultetet. På spørsmålene om de fikk trening i presentasjon og karriereplanlegging gjorde fakultetet det også svakt. Som svar på dette har fakultetet initiert en karriereutviklingsdag for ph.d.-kandidater og jobbet med å tydeliggjøre det tilbudet fakultetet allerede har innen presentasjon og karriereplanlegging. Fakultetet har også utviklet sin veilederopplæring i 2020-2021 ved å lage et modulbasert e-læringskurs og tilby jevnlig samlinger for veiledere der ulike relevante temaer tas opp til felles diskusjon. Tilbudet har blitt godt mottatt, særlig de jevnlig samlingene der temavalg og innhold går på rundgang blant instituttene. Siden oppstart høsten 2020 har vi tilbudt tre seminarer der temaene har vært kappen, ulike veilederroller og veileders rolle knyttet til opplæringsdelen. Neste veilederforum vil tilbys i september 2021.

Ph.d.-utdanningsmelding 2020
Ph.d.-programmet i rettsvitenskap

Foto: André Kvalvågnes

1. Opptak, gjennomstrømming, disputaser, underkjenninger og frafall

I 2020 kan vi rapportere om god bevegelse i ph.d.-kandidatgruppen. Det har vært 6 disputaser til ph.d.-graden og 1 til dr. philos. 2 avhandlinger ble anbefalt omarbeidet, og 1 av disse resulterte i underkjenning. 7 kandidater er tatt opp på programmet, mens 1 har i løpet av året avbrutt løpet. Inkludert kandidatene som har disputert, sluttet og de som har blitt tatt opp har det til sammen vært 51 kandidater i omloop på ph.d.-programmet i 2020.

Av disse 51 har 35 kandidater ansettelse ved fakultetet og regnes som interne kandidater. 25 av de 35 er finansiert over grunnbevilgningen, mens de resterende 10 er finansiert av Forskningsrådet, Politidirektoratet, Akademiavtalen, Trond Mohn Stiftelse og Advokatforeningen. Av de 16 kandidatene som ikke er ansatt ved fakultetet har vi registrert 9 interne kandidater med avsluttet ansettelsesforhold, men med fortsatt studierett. 7 kandidater er ansatt eksternt, 5 ved ekstern utdanningsinstitusjon (BI, UiA, UiS og HiVolda), 1 gjennom offentlig sektor- ph.d.-ordningen hvor finansieringen er delt mellom Forskningsrådet og Skatt Vest og 1 gjennom nærings ph.d.-ordningen hvor finansieringen er delt mellom Forskningsrådet og advokatkontoret hvor han jobber.

De siste 5 årene har aktive kandidater på programmet holdt seg jevnt på rundt 35. På opplæringsdelen er det i år, som tidligere år, nærmest full gjennomføringsgrad. 7 disputaser i 2020 og ytterligere 4 innleveringer der disputas planlegges i 2021, er en markant økning sammenlignet med 5 disputaser i 2019 og 2 i 2018. Vi forventer at denne trenden fortsetter i 2021 og ser en sammenheng mellom økt gjennomstrømming i ph.d.-løpet og kvalitetsutviklingsarbeidet i ph.d.-programmet de siste 4 årene.

Mellom 25 og 30 av de 51 kandidatene anses å være i et normert tidsløp og med bare få unntak ser det ut som kandidatene med ansettelsesforhold ved fakultetet ligger an til tilfredsstillende gjennomstrømming med gode muligheter for å levere på eller i nærheten av normert tid. Men særlig på grunn av korona opplever vi kortere forsinkelser som mest sannsynlig ikke ville inntruffet ellers. Av de rundt 20 som er på overtid er under halvparten interne kandidater som ikke lenger har ansettelse. Resten er stort sett eksterne kandidater.

Hovedårsaken til forsinkelser i ph.d.-løpet er foreldrepermisjoner og omsorgspermisjoner. Utover dette har fakultetet størst problemer med gjennomstrømmingen av kandidater som ikke er ansatt ved fakultetet, noe som til dels skyldes tilretteleggingen fra den lokale institusjonen. Avtalene som inngås mellom arbeidsgiver og fakultetet om opptak på ph.d.-programmet, er nå i større grad enn tidligere tydeligere på hva som forventes av tilrettelegging fra arbeidsgiver, og at vi forventer at kandidaten arbeider 75 % eller fulltid med avhandlingen.

En del kandidater leverer avhandlingen mellom 6 og 12 måneder på overtid. En av årsakene kan være at stipendiaten er lenge i stillingen uten å få en klar tematisk retning og problemutvikling i prosjektet, og kommer for sent i gang med en tilstrekkelig fokusert skriveprosess. De fleste har selvstendige forskningstema som ikke er en del av større forskningsprosjekt, som gjør at de må utarbeide både prosjektskissen og prosjektet og vurdere risiko ved egen hjelp. Det er i tillegg en stor utfordring å utvikle en stor monografi på den tiden som er til disposisjon.

Før var det vanligere å ansette mulige kandidater i midlertidige undervisningsstillinger med forskningstid, en ordning som har falt bort med ny ansettelsespolitikk ved UiB. Forskningsutvalgets

oppfatning er at innlemming i fagmiljøet, er av stor betydning for å komme raskere i gang med ph.d.-prosjektet og dermed øke gjennomføringsgrad.

Fakultetet vil trekke følgende punkter for å beskrive kvalitetssikringsarbeidet i tilsetting og oppfølging:

Forskerlinjen: 30 % av søkerne til stipendiatstillinger i 2020 hadde tatt forskerlinjen. Vi ser at det er av stor betydning for rekrutteringen at fakultetet har ansatt den tidligere forskerlinjestudenten i et midlertidig engasjement (50-50 forskning og undervisning) under ansettelsesprosessen.

Økt bruk av intervju og skjerpede krav til prosjektskissen: Det stilles krav om at søkeren omtaler risikoen i prosjektet for å oppnå større bevisstgjøring om disse på et tidlig stadium. Det er videre innført tettere personaloppfølging etter ansettelse i første halvdel av prosjektperioden der også veileder blir involvert. Ledelsen for ph.d.-programmet har også innført intervju og oppstartsamtaler med eksterne kandidater.

Fokus på progresjon og tekstproduksjon i veiledersituasjonen: Bevisstgjøring av veilederens rolle hva gjelder progresjon er tatt opp som tema på veiledersamlinger. Fakultetet har utarbeidet et dokument for best practice for veiledning i samråd med veilederkorpset og etter høring hos stipendiatene. Hvordan en kan gi råd om arbeidsplaner og forventede milepæler blir tatt opp i veiledersamlinger. Prodekanen følger også opp undervisningsplanleggingen, og sikrer at denne blir best mulig tilrettelagt for å optimalisere progresjonen i avhandlingsarbeidet.

Fakultetet har innlemmet et eget målområde om ph.d.-programmet i handlingsplan for forskning 2021-2022: med klare mål om kvalitetsutvikling i programmet, mer karrierefokus og klarere rekrutteringspolitikk.

2. Korona-pandemiens påvirkning på ph.d.-utdanningen ved fakultetet

Disputaser, midtveisevaluering og undervisning

Alle disputaser, midtveisevalueringer og undervisning i ph.d.-programmet har gått som planlagt. I de periodene det har vært mulig har vi hatt helt eller delvis fysiske møter, men vi kan bare rapportere om én midtveisevaluering som var med fullt fysisk oppmøte. Vi har dermed ikke avlyst noen arrangementer for ph.d.-kandidater i 2020.

Midtveisevalueringer er gjennomført med få forsinkelser.

De fleste disputasene har foregått i auditorium, med begrenset antall publikummere og med bare én opposent til stede i rommet sammen med kandidat, disputasleder og andre aktive parter. Den andre opponenter har deltatt via Zoom, og publikum har også kunnet følge disputasen digitalt. Denne løsningen er teknisk krevende, men fakultetet har prioritert å bruke administrative ressurser på dette, og Dragefjellet lærings- og formidlingssenter har hatt en stor rolle i arrangementene. Vår generelle oppfatning er at vi mister mange positive sider ved arrangementer (enten det er disputaser, midtveisevalueringer, undervisning eller andre seminarer) når de arrangeres digitalt, men konsekvensene ved å avlyse eller utsette er for store.

Ph.d.-kandidatene har naturlig nok reist mindre på konferanser og annet i utlandet. Etter det vi kjenner til har de fleste internasjonale arrangementer blitt flyttet til digitale plattformer heller enn at

de har blitt avlyst. Kandidatene merker godt at de vedvarende koronarestriksjonene hemmer utviklingen av internasjonale nettverk og hindrer direkte søk i internasjonale kilder.

Forlengelser

Vi legger til grunn at alle stipendiater kommer til å ha krav på minst én måned forlengelse. Vi registrerer at korona har innvirkning på forsinkelser. Enkelte har måtte legge om prosjektene sine i nokså stor grad fordi de ikke kan påregne å gjennomføre planlagt feltarbeid. Det har også vært kortere opphold i avhandlingsarbeidet, for eksempel på grunn av stengt barnehage o.l., eller flere måneder utsatt innlevering på grunn av mangel på infrastruktur og hindringer knyttet til mer private forhold.

Kandidatene opplever det som svært utfordrende med gjentakende nedstengninger, og med mange småbarnsforeldre i stipendiatgruppen har også stengt barnehage og hjemmeskole vært en betydelig belastning.

Tiltak

Fakultetet har hatt god kommunikasjon med kandidatene gjennom perioden og lagt til rette for en-til-en oppfølgingsamtaler med forskningsdekan, som er personalansvarlig, og ph.d.-koordinator. Det har særlig vært stort behov for individuell oppfølging av nyansatte kandidater fra utlandet. Stipendiatene har rapportert at det viktigste for å opprettholde motivasjonen og arbeidet, er å ha tilgang til kontoret på fakultetet. Det har vi etterstrebet gjennom hele perioden, og når vi har måttet begrense antall ansatte på fakultetet har stipendiatene blitt prioritert.

Det ble allerede i juni 2020 arrangert et eget motivasjonsseminar for ph.d.-kandidatene. Seminaret har tidligere år adressert utfordringer og muligheter i arbeidssituasjonen og har vært avholdt av fagpersoner med særlig kompetanse i psykologi eller coaching av utøvere i prestasjonsmiljøer. Seminaret fikk gode tilbakemeldinger fra deltakerne, og siden det ble holdt digitalt var det mer tilgjengelig for eksterne ph.d.-kandidater.

Vi har også arbeidet aktivt, i samarbeid med andre institusjoner, om å legge til rette for akademiske aktiviteter som gir mulighet for å oppnå studiepoeng på den åpne delen av programmet. Progresjonen hos kandidatene på opplæringsdelen har dermed i mindre grad blitt skadelidende av koronasituasjonen.

3. Kandidatenes bidrag til forskningen ved fakultetet

Strategiske vurderinger ved ansettelse og opptak

Fakultetet har de siste fem årene arbeidet strategisk med rekruttering for å sikre både konsentrasjon og bredde i forskermiljøene. Det er avgjørende å ha tilstrekkelig rekruttering til de tradisjonelle rettsområdene, for å sikre grunnlagsforskning for utvikling og fornying av utdanningen. Fakultetet har arbeidet med å posisjonere fakultetet som en sentral aktør i tverrfaglig forskning blant annet ved å være aktiv inn i UiBs satsningsområder og rekruttere kandidater inn etablerte tverrfaglige samarbeid, samt bruke ph.d.-stillinger som et virkemiddel for tverrfaglig forskningsutvikling.

Hvordan kandidater utfyller allerede eksisterende forskningsfelt og graden av nyskapende forskning

Ph.d.-kandidatene er godt inkludert i forskermiljøene, ofte med tilknytning primært til en forskergruppe som følger opp både det faglige og sosiale i ansettelsesperioden. Det er større

utfordringer knyttet til integrering av de eksterne i aktive fagmiljøer. Dette gjelder særlig i 2020, da det har vært vanskelig å komme til fakultetet på gjesteforskeropphold. De fleste ph.d.-kandidatene er innom flere forskergrupper i løpet av ph.d.-perioden. Dette gir innblikk i overlappende og tilknyttede rettsområder og gir kandidaten mulighet til å se eget forskningsfelt fra ulike perspektiver. Forskergruppen for rettsteori er bevisst utviklet for å være en særlig ressurs for ph.d.-kandidater, og disse utgjør i dag en stor del av medlemmene. Fakultet var tidlig ute med å ta opp en kandidat gjennom ordningen offentlig sektor-ph.d. allerede i 2016, kort tid etter at ordningen ble kjent. Våren 2018 tok vi opp en kandidat på ordningen nærings-ph.d., og minst to kandidater vil begynne som offentlig sektor-ph.d.-er i 2021. Tiltaket bidrar til å oppfylle fakultetets strategi om å styrke samarbeidet med institusjoner i rettslivet.

Hvis vi ser på produserte avhandlinger i et tiårsperspektiv er **34 av 51 avhandlinger publisert som monografier**, 8 av dem på internasjonale forlag som Brill og Wolters Kluwer. Mens det i andre disipliner har blitt vanligere å enten skrive artikkelbaserte avhandlinger, eller skrive om kapitler i avhandlingen til artikler etter disputas, er publisering av avhandling i monografisk form noe som det blir oppmuntret til og gir anerkjennelse. **Det er en eksplisitt målsetning å produsere referanseverk som svarer på rettsvitenskapens samfunnsoppdrag.** Med en ph.d.-utdanning i rettsvitenskap lærer man å kommunisere med hele spekteret av målgrupper og monografien er en nøkkelstørrelse fordi den taler til samtlige brukere av rettsvitenskapelig kunnskap, samtidig som den gir bred og dyp forståelse av komplekse problemstillinger innen et rettsfelt. Å publisere avhandlingen blir sett på som et viktig bidrag til feltet, og blir ofte stående som referanseverk i 10 år og mer.

Det publiseres også en hel del artikler. De siste ti årene har vi registrert 64 publiserte tidsskriftsartikler og kapitler i bøker av aktive ph.d.-kandidater. 6 av disse er publisert i nivå 2-tidsskrifter. Flest publikasjoner, 10 stk., finner vi i det sentrale tidsskriftet Lov og Rett. Og i listen over publikasjoner er det 11 internasjonale tidsskrifter, blant annet Common market law review og European Law Journal.

4. Fakultetenes systematiske kvalitetsarbeid

I 2020 har fakultetet særlig hatt fokus på å **videreutvikle de nye modulene i opplæringsdelen av programmet.** Det har vært et kontinuerlig samarbeid med fakultetets professor II fra Rotterdam som er tilknyttet ph.d.-programmet. Og det har vært tilbudt nye valgfrie emner, som blant annet er utviklet i samarbeid med Universitetet i Surrey, som fakultetet har en samarbeidsavtale med på dette området.

I 2020 og 2021, har det vært flere samlinger der forventninger og utfordringer knyttet til vurderingen av kandidatenes progresjon i ulike faser har vært diskutert. Vi har også diskusjon med både veiledere og stipendiater fordeler og ulemper med fakultetets modell for midtveisevaluering.

Etttersom fakultetet **opplæringsdel var ny i 2020**, og det første kullet slutfører denne våren 2021, vil fakultetet starte sin **interne evaluering** av opplæringsdelen høsten 2021. Ett kull har fått opplæringen på norsk, og et nytt kull som vil få opplæringen på engelsk startet opp våren 2021. Dette skyldes blant annet at flere av kandidatene har utenlandsk bakgrunn. Den interne evalueringen vil inkludere begge kullene, og vil bestå av en kombinasjon av en anonym spørreundersøkelse og dybdeintervjuer.

Når den interne evalueringen foreligger, vil det bli fremmet en sak for fakultetet forskningsutvalg, som er fakultetets programstyre for forskerutdanningen. I forbindelse med denne saken vil

opplæringsdelen bli sett i sammenheng med øvrige tilbud og øvrig oppfølging av kandidatene på ph.d.-programmet, herunder interne rutiner og regler for utdanningen.

Midtveiseevalueringen vil bli tema på et veilederseminar i mai. Aktuelle tema på seminaret er blant annet *hva som er forventet progresjon midtveis, veilederens rolle i tilknytning til midtveiseevalueringen og veien videre etter midtveis*. Målet er å skape en felles forståelse og konsensus spesielt knyttet til veilederens rolle, som i en midtveisevurderingssituasjon noen ganger nok kan oppleves som trukket mellom kandidatens «forsvarer», og «dommer» sammen med evaluator og leder for ph.d.-programmet.

Les mer om fakultets rutiner for midtveiseevaluering [her](#).

Oppfølging etter fremdriftsrapportering

Så fort rapportene er tilgjengelige for fakultetene, leses rapportene av prodekan for forskning, leder for ph.d.-programmet og ph.d.-koordinator. Også i 2020 kom fremdriftsrapportene noe sent fra sentraladministrasjonen, og både kandidater og veilere opplever formatet som litt hemmende for rapporteringen. Dette blant annet fordi det i år ikke ble tatt hensyn til koronarestriksjonene i spørsmål som var stilt, og fordi det generelt er vanskelig å gi en god beskrivelse når man skal unngå å oppgi personopplysninger. Rapportene brukes aktivt i den individuelle oppfølgingen av ph.d.-kandidatene i oppfølgingen fra prodekanen og lederen for ph.d.-programmet.

Ph.d.-utdanningsmelding 2020 for Det psykologiske fakultet

Det psykologiske fakultet har om lag 115 ph.d.-kandidatar, og har dei siste fem åra hatt 15-20 disputasar i året. Kring halvparten av ph.d.-kandidatane er eksternfinansierte, og har arbeidsplass andre stadar enn ved UiB. Stipendiatane ved fakultetet har sitt eige stipendiatutval (*psykSTIP*), som aktivt arbeider for å fremja interessene til både interne og eksterne ph.d.-kandidatar. Ph.d.-kandidatane er i hovudsak knytt til 4 ulike forskarskular.

Opptak, gjennomstrøyming, disputasar, underkjenningar og fråfall – skildring av situasjonen og eventuelle tiltak for å betra desse parametrene

Fakultetet tok opp 16 nye kandidatar til ph.d.-utdanninga i 2020, ein liten auke frå året før då vi berre tok opp 13 nye kandidatar. 9 av dei som vart tekne opp i 2020 har ekstern finansiering. Opptakstala varierer frå år til år, dels ut frå kor mange universitetsstipend som til ei kvar tid er ledige, om fagmiljøa får tilslag på eksterne forskingsmidlar, og ut frå kva eksterne samarbeidspartnarar våre forskarar samarbeider med. Hausten 2020 fekk fakultetet ei gledeleg auke i målalet for rekrutteringsstillingar etter fleire år med nedgang. Dette vil truleg gje auka opptakstal i 2021.

Når det gjeld gjennomstrøyming i ph.d.-utdanninga syner UiB sine kontrollrapportar at kandidatane som disputerte i vårsemesteret 2020 i gjennomsnitt brukte 3,8 år før dei disputerte (nettotid, dvs. permisjonar m.m. er trekt frå). Kandidatar som disputerte i haustsemesteret brukte 3,1. Dette er særst bra, men her er det som alltid små tal. Ser vi på fullføringsprosent etter 6 år i ph.d.-utdanninga ligg denne i 2020 på 82,35 %. Dette er stor forskjell frå 50 % ved fakultetet i 2019, men igjen er det slik at små tal (og dobbelkompetansekandidatar med 7 års utdanningsløp) kan gje store utslag.

Fakultetet meiner som i fjor at det er ein tendens til at dei som fullfører, gjer det på kort tid – medan dei som av ulike årsaker blir forseinka, blir særst forseinka – om dei då vert ferdige i det heile. I framdriftsrapporteringa ser fakultetet ofte at fagmiljø vegrar seg mot å skriva lengeverande kandidatar ut or ph.d.-utdanninga, og at etter måten store ressursar vert brukt på desse få. Fakultetet er alt i alt nøgd med gjennomstrøyminga av kandidatar i ph.d.-programmet, og meiner tiltak som minimum to rettleiarar, midtvegsevaluering og grundig handsaming av framdriftsrapporteringa medverkar til gode resultat – i tillegg til at alle ph.d.-kandidatar er med i forskarskular og vert integrerte i forskingsgrupper ved fakultetet.

I alt disputerte 14 kandidatar i 2020. Dette er ein nedgang frå 18 året før. Truleg heng dette saman med koronapandemien. Etter mykje uvisse i starten av pandemien, ser fakultetet sidan hausten 2020 ein stor auke i talet på innleveringar. Dette vil definitivt resultera i ein monaleg auke i talet på disputasar i 2021.

Fakultetet hadde 2 førstegongs underkjenningar i løpet av 2020. Desse har førebels ikkje levert på nytt. Når det gjeld mindre omarbeidingar etter §11.5 i ph.d.-forskrifta, hadde fakultetet 3 slike i 2020. 2 av desse har levert omarbeida avhandling, og har disputert. Sidan innføringa av paragrafen om mindre omarbeiding i 2019, registrerer fakultetet at ordninga har fått eit visst omfang i 2020. Dette medfører eit meirarbeid for alle involverte, og fakultetet følgjer nøye med på utviklinga framover. Fakultetet hadde også 1 dr. philos. som vart underkjent for andre gong i 2020. 2 ph.d.-kandidatar slutta i ph.d.-utdanninga ved fakultetet i 2020.

Når det gjeld opptak, gjennomstrøyming, disputasar, underkjenningar og fråfall ser fakultetet det slik at det er eit felles ansvar for fagmiljø, rettleiarar og administrasjon å gje ph.d.-kandidatane aktiv oppfølging i heile utdanningsløpet. Semesterregistrering, framdriftsrapportering og midtvegsevaluering er alle nyttige målepunkt for å kartleggja status for dei einskilde ph.d.-kandidatane. Fakultetet har lenge samarbeidd med forskarskulane om å gjera midtvegsevaluering til ein viktig arena for å kvalitetssikra ph.d.-kandidatane sitt individuelle arbeid, og dei seinaste åra har

fakultetet også mobilisert institutt og forskarskular gjennom forpliktande oppfølging av den årlege framdriftsrapporteringa i ph.d.-utdanninga.

Når det gjeld særlege grep for den organiserte ph.d.-utdanninga ved fakultetet, meiner fakultetet at godkjenning av alle ph.d.-emne som vert tilbydd på fakultetsnivå og gjennom forskarskulane i programstyret for ph.d.-utdanninga, har medverka til å heva kvaliteten og standardisera utdanningstilbodet i ph.d.-utdanninga. Fakultetet har i 2021 prioritert å tildela midlar tilsvarande to professor II-stillingar (20 %) knytt til ph.d.-utdanninga over eige budsjett. I tillegg har fakultetet tilsett to professor II-stillingar frå UiB sine koronamidlar som også skal bidra til fakultetets ph.d.-utdanning, og styrka forskingssamarbeidet med fakultetet sine forskingsgrupper. På denne måten får kvar av dei 4 forskarskulane ved fakultetet knytt til seg kvar sin professor II-ressurs, noko som vil auka undervisningskapasiteten og det faglege nivået i heile ph.d.-utdanninga. Fakultetet ynskjer også framleis å ha fokus på rettleiaropplæring i ph.d.-utdanninga gjennom eigne kurs og seminar.

Koronapandemien sin påverknad på ph.d.-utdanninga ved fakultetet

Det er liten tvil om at koronapandemien sterkt har påverka alle tilknytt ph.d.-utdanninga ved fakultetet i 2020.

Når det gjeld den obligatoriske opplæringsdelen vart fakultetet si obligatoriske stipendiatsamling arrangert digitalt hausten 2020, medan fakultetet sitt årlege obligatoriske kurs (PS901) vart avlyst våren 2020. Dette kurset vart flytta og arrangert digitalt våren 2021. Grunna avlysinga var sær mange kandidatar påmeldte i 2021, og dette sette store krav til gjennomføringa. Gjennomføringa vart ytterlegare komplisert ved at det oppstod store utfordringar knytt til Senter for vitskapsteori (SVT) si rolle i avviklinga av det koronautsette emnet. SVT har gjennom mange år hatt ei nøkkelrolle i kurset gjennom å ha ansvar for vitskapsteoridelen og delar av etikkdelen, samt essayrettleiing og sensur. Fakultetet fekk brått melding frå SVT om at dei ikkje kunne drive denne undervisninga lengre utan å fakturere. Ideelt sett ynskte dei at fakultetet lyser ut ei stilling med ei vitskapsteoretisk innretning for ein kandidat med psykologisk og vitskapsteoretisk kompetanse, for slik å stetta undervisningsbehovet i vitskapsteori og etikk ved heile fakultetet på meir permanent basis. Det var for utfordrande for fakultetet å få dette raskt på plass til kurset dette året, og resultatet vart at SVT i år berre ville dekkje undervisninga på PS901 i form av førelesingar og seminar – men ikkje ville ta på seg rettleiing og sensur/tilbakemeldingar på essays. Dette gjorde avviklinga av PS901 særleg utfordrande dette kritiske året, då mange nye ph.d.-kandidatar verkeleg trong dette emnet. Fakultetet måtte på kort varsel henta inn ekstern kompetanse, men arbeider no med utlysing av ein dedikert stillingsressurs til vitskapsteoretisk undervisning, også særleg retta mot ph.d.-utdanninga ved fakultetet.

Når det gjeld valfrie kurs i opplæringsdelen ved fakultetet er det forskarskulane som er ansvarlege for kursverksemda. Denne har også vore sterkt påverka av pandemien. Forskarskulane rapporterer at fleire planlagde kurs vart avlyst eller utsett i 2020 grunna COVID-19, og dette skapar sjølv sagt utfordringar for ph.d.-kandidatane.

Gjennomgang av framdriftsrapporteringa for 2020 syner også pandemipåverknaden hjå ph.d.-kandidatane. Godt over 40 % av alle kandidatar meldte her om vanskar i ph.d.-utdanninga. Forseinjingar, problem med datainnsamling, pasientrekruttering, planlagde utanlandsopphald, tilgang til infrastruktur og avlyste kurs og konferansar gjekk igjen. Fleire ph.d.-kandidatar rapporterte også utfordringar med barnepass, ein pressa heimesituasjon og sosiale vanskar. Rapporteringa frå hovudrettleiarane stadfesta i stor grad utfordringane. Fakultetet er uroa over langtidsverknadane dette kan ha både for ph.d.-kandidatane, forskingsprosjekta og gjennomføring og kvalitet i ph.d.-utdanninga, og meiner det kan verta behov for ei meir individuell handsaming, og ei mogleg differensiering mellom ph.d.-kandidatar etter som verknadane av pandemien vert tydelegare og fleire kandidatar nærmar seg slutten av utdanningsløpa. Det er viktig at universitet og fakultet tek høgde for dette. Når det gjeld ph.d.-kandidatar der fakultetet er arbeidsgjevar har 28 kandidatar søkt om forlenging av ph.d.-perioden sin per medio mai 2021. Ingen avslag er gjevne til no, men 4

kandidatar ventar på behandling av sin søknad. 11 kandidatar har søkt om forlengingar utover 1 månad – som jo var det som vart lova kort etter pandemiutbrotet, og desse sakene er meir krevjande å handsama. Til no har 7 av desse søknadane blitt stetta. Fakultetet veit førebels litt for lite om korleis stoda er for dei mange eksterne ph.d.-kandidatane, utover det vi kan sjå i framdriftsrapporteringa.

Fakultetet meiner det er viktig å ha forståing for utfordringane ph.d.-kandidatane har grunna koronapandemien, men kjenner på at det er vanskeleg å finna tiltak som kan bøta på situasjonen utover å gje kandidatane betre tid til å gjennomføra sine aktivitetar. Dette vil nok på påverka gjennomstrøyminga negativt kort sikt, men truleg auka gjennomføringa på lang sikt. Forskarskulen WNGER II ved fakultetet har undersøkt koronaeffektar for ph.d.-kandidatane, og sjølv om resultat frå undersøkinga kjem litt seint for ph.d.-utdanningsmeldinga dette året, ynskjer fakultetet gjerne å bruka det auka kunnskapsgrunnlaget frå både denne og UiB si koronaundersøking til å betra situasjonen for ph.d.-kandidatane framover.

Vinteren 2021 tilbydde fakultetet ph.d.-kandidatane eit kurs med tittelen *Stressreduksjon med bruk av mindfulness og selvmødfølelse*. Kurset inneheldt både teori og praksis, med hovudfokus på meditasjonsøvingar effektive for å auka mindfulness og sjølvmedkjensle. Målet med tiltaket var kunna å gje kandidatane eit verktøy for betre å takla utryggleik og ein krevjande arbeidssituasjon. Kurset hadde stor oppslutnad, og vart tilbode både på norsk og engelsk – i tre grupper med to samlingar.

Ph.d.-kandidatane sine bidrag til forskinga ved fakultetet

Alle ph.d.-kandidatar ved Det psykologiske fakultet vert knytt til forskingsgrupper ved fakultetet gjennom sin hovudrettleiar. Dette er viktig for å integrera og inkludera kandidatane i fagmiljøa, og fakultetet ser på ph.d.-kandidatane som ein viktig del av forskinga som vert gjennomført. Fakultetet har over lang tid gjort eit medvite val om å støtta større strategiske forskingssatsingar og søknadar om ekstern finansiering med øyremerka stipendiatstillingar som eigenandel. Slik er ph.d.-kandidatane viktige for å byggja opp ny kompetanse og nye fagmiljø, og dei siste åra har praktisk talt alle ledige stipendiatstillingar ved fakultetet vorte omsett på denne måten. Særleg EU- og NFR-prosjekt får slike eigenandelar, men i 2020 tildelte fakultetet også viktige stipendiatressursar til Senter for krisepsykologi og satsinga *Bergen Centre for Brain Plasticity*, i samarbeid med Helse Bergen. Fakultetet forvaltar også særlege stipendiatressursar øyremerkt integrert dobbelkompetanseutdanning i psykologi. Desse spissa utdanningsstillingane har tradisjonelt vore innretta mot spesialisthelsetenesta, men i 2021 tilset fakultetet to 7-årige dobbelkompetansestipendiatstillingar i samarbeid med Bergen kommune – ei viktig strategisk samarbeidssatsing i tråd med både nasjonale og lokale strategiar (som t.d. *HelseOmsorg21* og Alrek helseklynge). Fakultetet ser på dette som eit viktig strategisk tiltak for å byggja kompetanse innan samfunnspsykologi. Siste året har vi også sett ei gledeleg auke i interessa for nærings-ph.d., og har fått på plass fleire slike kandidatar i samarbeid med næringslivet. Interesse for ordninga med offentleg-ph.d. er også aukande, og to slike kandidatar kjem truleg også på plass framover i eit samarbeid med NAV. Fakultetet har vidare samarbeidsavtalar som også inkluderer ph.d.-utdanning med alle helseføretaka i Helse Vest, og mest halvta av ph.d.-kandidatane i ph.d.-programmet er eksternt finansierte. Fakultetet har såleis eit utstrekkt eksternt forskingssamarbeid, der ph.d.-kandidatane er ein viktig del. Fleire av fagmiljøa ved fakultetet har ein internasjonal profil og eit stort innslag av utanlandske ph.d.-kandidatar. Dette gjev nye impulsar og nettverk som er stimulerande for fagmiljø, og fleire av desse lyser konsekvent ut stipendiatstillingar internasjonalt for å få tak i høg og relevant kompetanse.

Fakultetet sitt systematiske kvalitetsarbeid

Obligatorisk midtvegsevaluering er delegert til forskarskulane ved fakultetet, og vert normalt gjennomført i kandidaten sitt 4. semester. Deltakarar er ph.d.-kandidat og rettleiar, representant frå institutt/forskarskule og ein midtvegsevalueringskomité som skal bestå av minst ein fagperson frå

eige fagmiljø/forskningsgruppe og minst ein fagperson frå anna fagmiljø/anna forskningsgruppe. Kandidaten sender inn relevante dokument, i tråd med retningslinjer frå institutt/forskaraskule. Dette kan vera prosjektskildring ved opptak, artiklar/artikkelutkast og eigenrapportert oversikt over gjennomførte kurs/seminar og formidlingsaktivitetar. Relevante dokument og opplysningar sendast komiteen i god tid før evalueringa. Sjølv midtvegsevalueringa skjer ved at kandidaten gjev ei munnleg oppsummering av eige prosjekt, progresjon og gjennomført forskarutdanning. Kandidaten skal gje si eiga vurdering av risikofaktorar og gjera greie for vidare arbeid med forskningsprosjektet. Komiteen skal gje kandidaten ei fagleg vurdering av prosjektet og tilrådingar for kandidaten sitt vidare arbeid. I vurderinga skal det særleg leggjast vekt på å drøfta tilhøve som kan styrka fagleg kvalitet, redusera utryggleik og avdekka risiko som kan medføra fare for forseinka eller manglande gjennomføring av ph.d.-utdanninga, slik at utdanninga kan gjennomførast innan normert tidsramme. Evalueringa skal ha form av ein konstruktiv fagleg dialog, der målet er å gje tydelege råd for vidare arbeid med ph.d.-prosjektet. Minst 30 minutt skal setjast av til kandidaten sin gjennomgang, og det må i tillegg setjast av nok tid til kommentarar, oppfølgingsspørsmål og diskusjonar. Evalueringa skal leia til en konklusjon GODKJENT eller IKKJE GODKJENT, ut frå komiteen si vurdering. Godkjente midtvegsevalueringar registrerast i FS. Ikkje-godkjente midtvegsevalueringar skal resultera i ein oppfølgingsplan utforma av kandidat, rettleiarar og institutt, og med ny midtvegsevaluering påfølgjande semester.

Institutta har ansvar for den første oppfølginga av den årlege framdriftsrapporteringa, og skal få oversikt over og følgja opp evt. ynskjer om samtalar, manglande rapportering, forseinkingar og utfordringar som vert rapporterte. Forskningsseksjonen held så møter med kvart enkelt institutt om framdriftsrapporteringa, før den endelege oppfølginga av kandidatar og rettleiarar skjer i programstyret for ph.d.-utdanninga.

Når det gjeld opplæringsdelen opplever fakultetet at både sjølv programskildringa, og ei detaljert dokument med skildring av krava i denne, set gode rammer for forskaropplæringa. Opplæringsdelen vart grundig revidert både i 2014 og i samband med innføring av fakultetsvise ph.d.-program i 2018/2019. Fakultetet nyttar etter måten store ressursar på den obligatoriske delen av opplæringsdelen. Fakultetet sitt omfattande obligatoriske ph.d.-kurs på 8 ECTS om forskingsdesign, metodar, etikk og vitkapsfilosofi (PS901) går årleg i vårsemesteret over 10 dagar, og får gode evalueringar. Den årlege stipendiatsamlinga for nye ph.d.-kandidatar og rettleiarar på Solstrand i haustsemesteret og gjev også ein verdifull fagleg og sosial introduksjon til ph.d.-utdanninga ved fakultetet. Deltakarane evaluerer PS901 via spørjeskjema, medan stipendiatsamlinga vert evaluert munnleg i plenum av deltakarane som avslutning av samlinga.

Eit godt og tenleg kurstilbod skal sikrast gjennom forskarskulane sine bidrag til den valfrie delen av opplæringsdelen. Dei 4 forskarskulane ved fakultetet utviklar og kvalitetssikrar alle ph.d.-emne som kvart semester vert godkjente av programstyret, og dei administrerer i tillegg meir uregelmessige *ad hoc*-emne som kan dukka opp via gjesteførelesarar i fagmiljøa eller *transferable skills*-kurs som kandidatane etterspør. Det er vanlegvis god aktivitet og fleire kurs kvart semester ved alle forskarskulane. For å styrka tilgangen på lærekrefter og gjera kurstilbodet både betre og meir føreseieleg har fakultetet, som tidlegare nemnt sett av midlar tilsvarande éi 20 % professor II-stilling ved kvar av dei 4 forskarskulane i 2021. Forskarskulane melder om varierende rutinar for emneevalueringar (spørjeskjema o.l.), men rapporterer at alle emne vert evaluert med jamne mellomrom.

Fakultetet har også med glede registrert at *Retningslinjer for programevaluering av ph.d.-programmene ved Universitetet i Bergen* kom i mars 2021. Dette er ein tydeleg del av fakultetet si programskildring, men evalueringsordninga har vore lite konkretisert i påvente av desse sentrale retningslinjene frå UiB. Retningslinjene vil medføra endringar i programskildringa – og ein ny giv i dette viktige arbeidet.

Når det gjeld den årlege *Kandidatundersøkinga* vert det orientert om denne i programstyret, men førebels vert ikkje resultatane systematisk nytta i utforminga av ph.d.-utdanninga utover at utviklingstrekkene vert oppsummerte for programstyret, t.d. at tala frå 2019-tala syner at kandidatane er nøgde med administrasjon, rettleiing og opplæringsdelen, men at fakultetet i større grad bør fokusera meir på karriereplanlegging og *transferable skills* (t.d. søknadsskriving). Fakultetet meiner UiB gjerne kunne tilrettelagt betre for at undersøkinga kan bli meir brukt i arbeidet med ph.d.-utdanninga ved fakulteta, t.d. ved tilgjengeleggjering for fleire aktørar og auka tilgang til datagrunnlaget. Undersøkinga kan kanskje leggjast meir opp mot tidspunktet for ph.d.-utdanningsmeldingane og det kan opnast for meir systematiske tilbakemeldingar for å forbetra undersøkinga. Fakultetet meiner det er av stor verdi at UiB har ei slik felles kandidatundersøking.

Ph.d.-utdanningsmelding 2020

Fakultet for kunst, musikk og design

Ph.d.-utdanningsmeldingen for Fakultet for kunst, musikk og design gir en overordnet vurdering av ph.d.-utdanningen som tilbys ved fakultetet

INNLEDNING:

Fakultet for kunst, musikk og design (heretter omtalt KMD) rommer både kunstnerisk utviklingsarbeid og vitenskapelig forskning. Kunstnerisk utviklingsarbeid inkluderer samtidskunst, design og utøvende og skapende musikk. Vitenskapelig forskning er innen feltene musikkterapi, musikkvitenskap og musikkpedagogikk. Fakultetet legger til rette både for spesialisering og samarbeid mellom ulike fagfelt og forskningstradisjoner, og for ulike former for offentliggjøring og dokumentasjon. I handlingsplanen for forskerutdanningen ved KMD, revidert i januar 2021¹, heter det at KMD ønsker å:

- bygge et sterkt miljø for kunstnerisk utviklingsarbeid og vitenskapelig forskning hvor ulike tilnærminger møtes og utvikles
- ha ph.d.-utdanning med god nasjonal og internasjonal rekruttering til alle KMDs fagfelt
- styrke forskeropplæring og veilederkompetanse i fagmiljøene
- styrke varig dokumentasjon av fagfelleverdert kunstnerisk utviklingsarbeid
- utvikle prioriterte satsingsområder gjennom strategisk fordeling av stipendiatstillinger
- ta ansvar for og bidra aktivt i det nasjonale miljøet for kunstnerisk utviklingsarbeid

Ph.d.-utdanningsmeldingen fra KMD er for 2020 er basert på handlingsplanen for forskerutdanningen, Forskerutdanningsutvalgets (FUU) sakslister og referater fra i alt seks møter i 2020, samt behandling av meldingen i FUU, på sirkulasjon. KMDs handlingsplan for forskerutdanning bygger videre på KMDs strategi 2018–2022 og UiBs sentrale handlingsplan for forskerutdanning 2016–2022. Forskerutdanningen ved KMD administreres etter to fakultetsspesifikke ph.d.-forskrifter² og programbeskrivelser³, i tillegg til den sentrale forskriften for graden philosophiae doctor (ph.d.) ved Universitetet i Bergen⁴: Graden philosophiae (ph.d) i kunsterisk utviklingsarbeid ble opprettet i 2018. Fakultetene har ikke mulighet for å ha mer enn ett ph.d.- program. Derfor er det inngått en samarbeidsavtale med Det humanistiske fakultet om administrering og oppfølging av de vitenskapelige ph.d.-kandidatene tatt opp ved til Griegakademiet.

Det er tre institutter ved KMD; Institutt for musikk- Griegakademiet, Kunstakademiet - Institutt for samtidskunst og Institutt for design. Instituttene er forholdsvis små og miljøene tette. Det muliggjør tett oppfølging av stipendiatene, både faglig og administrativt. Alle stipendiater blir fulgt opp med medarbeidersamtaler av instituttledere. Det arrangeres et månedlig ph.d.-forum på tvers av instituttene. Programstyret for forskerutdanningen ved KMD er Forskerutdanningsutvalget (FUU), ledet av prodekan for forskning, professor Anne Helen Mydland. Ansatte med både kunstnerisk og vitenskapelig kompetanse, og både vitenskapelige stipendiater og KU-stipendiater er representerte.

¹ [Revidert handlingsplan for forskerutdanningen.pdf \(uib.no\)](#)

² [Forskrift for graden philosophiae doctor \(ph.d.\) i kunstnerisk utviklingsarbeid ved Universitetet i Bergen - Lovdata](#)

³ [programbeskrivelse_phdhf - uten_fotnoter_.pdf \(uib.no\)](#)

⁴ [Forskrift for graden philosophiae doctor \(ph.d.\) ved Universitetet i Bergen - Lovdata](#)

Etter opprettelsen av KU-programmet i 2018 har fakultetet arbeidet med rutiner og systemer for ph.d.-utdanningen. FUU er det viktigste organet i dette arbeidet.

STATUS:

Når det gjelder opptak, gjennomstrømming, disputaser, underkjenninger og frafall i løpet av 2020, kan følgende rapporteres:

- Totalt antall ph.d.-stipendiater pr. 31. desember 2020 ved KMD: **33**
- **13** av disse var i det vitenskapelige ph.d.-programmet og **21** stipendiater var i ph.d.-programmet kunstnerisk utviklingsarbeid
- Det ble i 2020 tatt opp seks nye stipendiater ved KMD. Tre ved Institutt for musikk, Griegakademiet, (èn ph.d.-vit og to ph.d.-KU), og tre ved Kunstakademiet, Institutt for samtidskunst (ph.d.-KU).
- Det ble ikke avholdt noen disputaser ved KMD i 2020.
- Tre kandidater var under sluttbedømming ved årsskiftet.
- **Det forelå ved årsskiftet 2019-2020 én underkjenning med endelig vedtak fattet i fakultetsstyret 03.07.20. Kandidaten var opptatt ved ph.d.-programmet i kunstnerisk utviklingsarbeid.**
- Det er intet kjent frafall ved KMD på noen av ph.d.-programmene i 2020.
- Tre stipendiater fra det nasjonale stipendiatprogrammet i kunstnerisk utviklingsarbeid (PKU), forløperen til ph.d.-graden i kunstnerisk utviklingsarbeid, var ved fakultetet ved utgangen av 2020.
- Fire av KU-kandidatene har p.t. BOA-finansiering.

En av kandidatene ved i ph.d.-KU har sitt ansettelsesforhold ved **Universitetet i Tromsø**, som KMD har inngått **samarbeidsavtale** med. Ytterligere to stipendiater til er i ferd med å tas opp. UiT har ikke eget ph.d.-program i kunstnerisk utviklingsarbeid. Via avtalen er KMD med på å styrke det nasjonale fokuset på kunstnerisk utviklingsarbeid. En tilsvarende avtale med **Høgskolen i Volda** er under vurdering. Fakultetet arbeider kontinuerlig for å ha nok kandidater i programmene. **Ambisjonen er å øke volum på begge, og på sikt ønsker fakultetet å etablere egen vitenskapelige ph.d.-program.**

Fakultetet arbeider med rutiner for å forhindre underkjenninger, ved å lage systemer for oppfølging av kandidater som søker om sluttbedømmelse. **Et forslag som er under utarbeiding, er å få til en faglig mentorordning som et supplement til veilederne, som en kvalitetssikrende instans i forbindelse med søknader om sluttbedømmelser i KU-programmet. Ph.d.-koordinator ble ansatt ved fakultetet 1.september i en øremerket stilling for administrativ støtte. FUU har dette året vært involvert i arbeidet med kvalitetssikring av rutiner omkring slutføring for å forhindre underkjenninger. FUU har arbeidet med programmet generelt, og med veiledersituasjon særlig.** Det har også vært gjort et omfattende arbeid omkring forskningsetiske retningslinjer i kunstnerisk utviklingsarbeid⁵

KORONA-PANDEMIENS PÅVIRKNING

Korona-pandemien innebærer store faglige utfordringer for ph.d.-stipendiatene ved fakultetet. **Avlyste, utsatte feltarbeid, utstillinger, konserter og live events skaper negative ringvirkninger når det gjelder progresjon og faglig utvikling i stipendiatprosjektene. Kunstnerisk utviklingsarbeid opererer i et felt som er særlig sårbart i forhold til økonomiske svingninger som dem vi opplever nå.** Både

⁵ [Om forskningsetikk | Fakultet for kunst, musikk og design | UiB](#)

internasjonale og nasjonale samarbeidspartnere i kunst- og kulturfeltet med sårbar økonomi gjør planlegging og gjennomføring av sluttpresentasjoner og andre milepæler i ph.d.-løpet vanskelig. Forskerskolene har måtte omlegge til digitale tilbud. Effekten av stengte studioer og nedstengingsperioder, i tillegg til avlyste live arrangementer tærer på stipendiatene. Også problemstillinger og usikkerhet omkring digitale disputaser og problemer knyttet til sluttbedømming må kontinuerlig håndteres.

- 3 stipendiater søkte koronautsettelse i 2020, alle fikk forlengelse.
- 3 stipendiater har søkt så langt i 2021, alle har fått forlengelse.
- Snitt, forlengelse i 2020: 4,1 måneder.

Stipendiatene søker med utfyllende informasjon om hvordan pandemien har påvirket mulighetene for normal progresjon (opplæringsdel, veiledning, internasjonale nettverk, utlandsopphold, tilgang på studio og verksteder, helsemessige og sosiale aspekter etc.) på egne skjemaer. Uklar kommunikasjonen omkring prosedyrer for utsettelse har ført til noe uro. Det er vanlig å opplyse stipendiatene om at de bør vente til slutten av stipendiatperioden med å søke, for å ikke risikere å måtte søke flere ganger. FUU ønsker å lage tydeligere rutinebeskrivelser omkring korona-utsettelse.

FORHOLDET MELLOM FAKULTETETS PH.D.-UTDANNING OG FORSKNINGSSATSNINGER

En strategisk målsetting for fakultetet er å styrke bredde og samarbeid i fagmiljøet på tvers av forskningstradisjoner. Forskerutdanningen er svært viktig i denne sammenheng, og det er en ambisjon for KMD å ha stipendiater innen alle fakultetets fagfelt. KMD prioriterer følgende innsatsområder for forskerutdanningen⁶:

A Forskningsmiljø

B Veilederkompetanse

C Rekruttering

D Nasjonale og internasjonale nettverk

E Dokumentasjon

Kandidatene utformer sine egne prosjekter under relativt åpne tematiske fagfelt, eller tilknyttet utlysning. Det vektlegges stor selvstendighet i prosjektene for å ha gyldighet som selvstendige kunstneriske prosjekter. Graden av nyskapende forskning blir vektlagt. I tillegg utfyller ph.d.-tildelinger allerede eksisterende forskningsfelt. Fakultetet tildeler midler i tråd med strategi og handlingsplan. Strategiske vurderinger gjøres ved ansettelse og opptak av nye stipendiater. Fakultetet har også prosjekter med eksternfinansiering. Et eksempel er 'Gesture Matter and Soul' som er knyttet til et av UiBs satsningsområder, 'Globale utfordringer'. Ved rekruttering av stipendiater skal det vurderes om prosjektet kan forankres i fagmiljøet. Stipendiater skal i størst mulig grad inkluderes i forskergrupper og fagmiljø eller større forskningsprosjekt. Viktige forskningsstrategier er for eksempel *socially engaged art*, *lydkunst* og en styrking av komposisjonsfeltet. Musikkterapi har hatt et særlig fokus migrasjonsforskning og fikk tildelt midler til en stipendiatstilling for satsningsområdet for Globale

⁶ [Handlingsplaner ved KMD 2018- 2022 | Fakultet for kunst, musikk og design | UiB](#)

⁷ [Kunst Musikk Design \(uib.no\)](#)

utfordringer. Det organiseres felles møtepunkter for stipendiater og øvrig fagmiljø planmessig ved fakultetet. Målsettingen er og fortsatt styrke interdisiplinært forskningsarbeid, strategisk bruk av utlyste stillinger og integrering av stipendiater i forskningsmiljø/prosjekt.

KVALITETSARBEID I FORSKERUTDANNINGEN:

Den reviderte handlingsplanen for forskerutdanningen ved KMD tar systematisk for seg mål for kvalitetssikring for forskerutdanningen. Rutinene for og gjennomføring av midtveisevaluering som et godt kvalitetssikringsmål halvveis i ved ph.d.-utdanningsløpet er et eksempel. Praksisen for midtveisevalueringen er i sin helhet beskrevet i følgende avsnitt. **Det er enda ikke laget gode rutiner omkring bruken av framdriftsrapporter for kvalitetsforbedring ved fakultetet**, det vil derfor være et av satsningsområdene for kvalitetsarbeidet i forskerutdanningen fremover. Emneevaluering foregår i forskerskolene, som også er beskrevet i det følgende.

MIDTVEISEVALUERING

Det har blitt gjennomført seks midtveisevalueringer ved fakultetet i 2020. Fire ved Institutt for musikk, Griegakademiet, og to ved Kunstakademiet- Institutt for samtidskunst. Ingen ved Institutt for design. Det settes sammen en komitee bestående av instituttleder, forskningsleder og et faglig begrunnet, eksternt medlem. Midtveisevalueringen består av en offentlig del (en konsert, en fremføring, en utstilling eller en presentasjon) med påfølgende offentlig diskusjon. Deretter møter komiteen kandidaten alene, så veileder for til slutt å samles til for en konklusjon. Dersom progresjonen ikke er tilfredsstillende, settes det opp en tidslinje for oppfølging i rapporten⁸. Det har blitt løftet fram et ønske fra både stipendiater, instituttledere og veileder om å revidere rutinebeskrivelsen for midtveisevalueringer. Stipendiatene ved KMD tildeles 1 ETCS for gjennomført midtveisevaluering.

I koronatiden har midtveiseevalueringene blitt gjennomført som enten heldigitale (4) eller hybride løsninger (2). Den sistnevnte løsningen er langt mer tid- og ressurskrevende enn de heldigitale, men stipendiatene selv opplever å få langt mer ut av en kombinasjon av utstilling/konsert med publikum til stede, i tillegg til digitale løsninger (hybride løsninger). Generelt er det et problem at komitemedlemmene ikke har mulighet til å delta fysisk i kandidatenes utstillinger og konserter. Det vanskeliggjør bedømmelsen, og digitale visninger/konsertopplevelser fremstår ofte som ufullstendige opplevelser. De vitenskapelige kandidatene ved KMD følger HF's programbeskrivelse for midtveisevalueringer⁹, og ingen slike har funnet sted i 2020.

OPPLÆRINGSDELEN

KMD tilbyr ingen faste ph.d.-emner, men samarbeider med Diku om Den nasjonale forskerskolen i kunstnerisk utviklingsarbeid og Grieg Research School (GRS). Alle stipendiatene i KU-programmet er tatt opp i den nasjonale forskerskolen for kunstnerisk utviklingsarbeid. Forskerskolen er finansiert av Kunnskapsdepartementet og er administrert av **Diku**. Alle gradsgivende institusjoner er i styret. Dette sikrer faglig forankring og relevant faglig utvikling av forskerskolen sitt undervisningstilbud. Styreleder er p.t prodekan og professor Anne-Helen Mydland. Forskerskolen tilbyr gjennom seminarer, samlinger og konferanser fellesfaglig opplæring for stipendiater i kunstnerisk utviklingsarbeid, og utgjør 20 ETCS i opplæringsdelen for KU-stipendiatene. Forskerskolen er tverrdisiplinær innen KU, og alle ph.d.- programmer i Norge har forskerskolen som obligatorisk del av programmene. Gjennom forskerskolen tilbys veiledersamlinger og ARF (Artistic Research Forum). Forskerskolen er sentral i

⁸ [KMDs rutiner for midtveisevaluering 26.08.19.pdf \(uib.no\)](#)

⁹ [Midtveisevaluering ved HF | Det humanistiske fakultet | UiB](#)

arbeidet med å styrke og utvikle ph.d.-graden nasjonalt og internasjonalt¹⁰. **Grieg Research School** in Interdisciplinary Music Studies (GRS) er administrert fra Griegakademiet, og er organisert i et konsortium bestående av flere aktører som er viktige i et tverrdisiplinært tilbud innen vitenskap og kunstnerisk metode. Alle institusjonene er en del av MusicNet West og UH Net West. Forskerskolen tilbyr både vitenskapelige og KU-stipendiater emner.¹¹ Stipendiatene i KU-programmet skal gjennomføre 30 studiepoeng i graden, som ved de andre ph.d.-programmene ved UiB. Den selvvalgte delen av opplæringen utgjør 10 ETCS. De vitenskapelige stipendiatene følger HFs forskrift for felles opplæringsdel. Det pågår et samarbeid mellom KMD og SA om oppbygging av emnestruktur i FS for å kunne registrere fortløpende de emnene ved forskerskolene stipendiatene gjennomfører.

AVSLUTTENDE KOMMENTAR

Fra et administrativt ståsted oppleves det at fakultetet har noen utfordringer i administreringen og gjennomføringen av ph.d.-utdanningen. Utskiftninger i administrativ linje, samt uklare grensesnitt mellom sentrale enheter (HR/økonomi) og fakultet, og mellom institutt og fakultet preger enda organiseringen av forskerutdanningen. Også manglende rutiner for dokumentasjon (ePhorte-kompetanse) og mangelfull FS – kompetanse ved fakultetet byr på administrative utfordringer i kombinasjon med uklare linjer og grensesnitt. En annen utfordringer har vært kandidater i overgang mellom programmer (fra PKU, programmet, kalt «stipendiatprogrammet», som har blitt erstattet av ph.d.-programmet i kunstnerisk utviklingsarbeid). Det finnes også en «identitetsproblematikk» for de vitenskapelige stipendiatene som følger HFs forskrift for forskerutdanningen. Forskerutdanningen ved KMD er fremdeles i en viktig utviklingsfase.

Forsidebilde: Tao Vrhovec Sambolec, Rhythms of Presence, 2016

¹⁰ [Nasjonal forskerskole i kunstnerisk utviklingsarbeid \(diku.no\)](http://diku.no)

¹¹ [Grieg Research School in Interdisciplinary Music Studies | University of Bergen \(uib.no\)](http://uib.no)